МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Облік доходів і витрат та аналіз прибутку ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0714-оа-з
спеціальності 071 Облік і оподаткування
освітньої програми облік і аудит
Т.С. Ізвєкова
Керівник к.е.н., доцент Саєнко О.Р.
Рецензент к.н.держ.упр., доцент Гончарова В.Г.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____Н.М. Проскуріна
«___»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Ізвєкової Тетяни Сергіївни

1. Тема роботи: Облік доходів і витрат та аналіз прибутку ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»
керівник роботи Саєнко Олена Романівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 25.03.2025 р., № 440-с.

2 Строк подання студентом роботи 25 листопада 2025р.

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності підприємства.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити організаційно-методичні аспекти визначення результатів діяльності підприємства; вивчити особливості обліку доходів та витрат на ТОВ «Поліпроект» та сформувати пропозиції щодо його вдосконалення; дослідити теоретичні аспекти аналізу результатів діяльності підприємства; проаналізувати формування прибутку та рівень прибутковості підприємства ТОВ «Поліпроект».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
20 рис., 24 табл. і 2 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	05.08.2025	05.08.2025
2	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	09.09.2025	09.09.2025
3	к.е.н., доцент Саєнко О.Р.	03.10.2025	03.10.2025

7. Дата видачі завдання: 01 червня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної Роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2025	виконано
2.	Написання вступу	липень 2025	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2025	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2025	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2025	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	листопад 2025	виконано

Студентка _____ Т.С. Ізвєкова
(підпис)

Керівник роботи _____ О.Р. Саєнко
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер_____ В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 105 с., 3 розділи, 20 рис., 24 табл., 84 джерел.

ОБЛІК, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, АНАЛІЗ, ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ, ЕФЕКТИВНІСТЬ

Об'єктом дослідження є процес обліку доходів і витрат та аналізу прибутку підприємства на прикладі діяльності ТОВ «Поліпроект».

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження організаційно-методичних підходів до обліку доходів, витрат і аналізу прибутку підприємства та визначення шляхів їх удосконалення для забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Предметом дослідження: сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів обліку доходів і витрат та аналізу прибутку підприємства.

Теоретичні основи обліку доходів і витрат розглядалися із застосуванням методів індукції та дедукції, що дозволило визначити загальні тенденції розвитку. Для поглиблення розуміння сутності доходів і витрат застосовувалися методи теоретичного узагальнення, групування, порівняння та конкретизації. Логічний метод разом із методом порівняння використовували для аналізу стану прибутку та уточнення підходів до відображення операцій з доходами і витратами в обліку. Методи конкретизації, діалектики, аналізу, синтезу та абстрагування стали основою для вдосконалення організаційних і методичних аспектів бухгалтерського обліку доходів і витрат, а також аналізу прибутку. Використання графічного методу забезпечило наочне подання статистичних даних і результатів дослідження.

Результати та важливість дослідження полягають у створенні

організаційних і методичних рекомендацій для покращення ведення обліку доходів, витрат та аналізу прибутку підприємства, зокрема:

удосконалено:

– аналітичний облік доходів від реалізації на підставі використання аналітичних рахунків за видами реалізованих товарів та напрямами виконаних робіт з метою отримання повної та достовірної облікової інформації щодо результатів діяльності підприємства;

набули подальшого розвитку:

– сутність економічної категорії «прибуток», як якісний показник фінансово-господарської діяльності підприємства за певний період часу, що розраховується як різниця між доходами та витратами і призводить до зростання власного капіталу.

– класифікація напрямів управління прибутком на підставі узагальнення їх видів у відповідності до класифікаційних ознак, що сприятиме підвищенню рівня аналітичності інформації та оптимізації процесу управління прибутковістю;

– підхід до визначення резервів максимізації прибутку підприємства та оптимізації його розподілу на підставі узагальнення пропонованих заходів у відповідності до етапів процесу управління прибутком з метою забезпечення стабільного економічного розвитку підприємства.

SUMMARY

Qualification work contains 105 p., 3 sections, 20 pic., 24 tab., 84 references.

ACCOUNT, ACUESTSS, CHARGES, ANALYSIS, PROFIT, PROFITABILITY, RESULTS OF ACTIVITY, EFFICIENCY, PROFITABILITY

The object of the study is the process of accounting for income and expenses and analyzing the profit of an enterprise using the example of Poliproekt LLC.

The purpose of the qualification work is to study organizational and methodological approaches to accounting for income, expenses, and analysis of enterprise profits and to identify ways to improve them to ensure the effective functioning of the enterprise.

The subject of the study is the set of theoretical, practical, and methodological aspects of accounting for income and expenses and analysis of enterprise profits.

The theoretical foundations of income and expense accounting were examined using induction and deduction methods, which made it possible to identify general trends in development. To deepen the understanding of the essence of income and expenses, methods of theoretical generalization, grouping, comparison, and concretization were applied. The logical method, together with the comparison method, was used to analyze the state of profit and refine approaches to reflecting income and expense transactions in accounting. The methods of concretization, dialectics, analysis, synthesis, and abstraction became the basis for improving the organizational and methodological aspects of accounting for income and expenses, as well as profit analysis. The use of the graphical method provided a visual presentation of statistical data and research results.

The results and significance of the study lie in the creation of organizational and methodological recommendations for improving the accounting of income, expenses, and profit analysis of the enterprise, in particular:

improved:

– analytical accounting of sales revenue based on the use of analytical accounts by type of goods sold and type of work performed in order to obtain complete and reliable accounting information on the results of the enterprise's activities;

Further developed:

– the essence of the economic category “profit” as a qualitative indicator of the financial and economic activity of an enterprise for a certain period of time, calculated as the difference between income and expenses and leading to an increase in equity capital.

– classification of profit management areas based on the generalization of their types in accordance with classification criteria, which will contribute to increasing the level of analytical information and optimizing the profit management process;

– an approach to determining the reserves for maximizing the enterprise's profit and optimizing its distribution based on the generalization of the proposed measures in accordance with the stages of the profit management process in order to ensure the stable economic development of the enterprise.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ПКУ – Податковий кодекс України

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

П(С)БО – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

Д-т – дебет

К-т – кредит

м. – місто

рах. – рахунок

ф. – форма

грн. – гривень

р. – рік

% – відсотки

Δ – зміна у динаміці

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
РЕФЕРАТ
SUMMARY
СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ
ЗМІСТ
ВСТУП…… 11
РОЗДІЛ 1 МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
1.1 Економічна сутність доходів, витрат та прибутку підприємства і порядок їх визнання…..……. 16
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку доходів, витрат та фінансових результатів……..... 25
1.3 Методичні аспекти управління прибутком в сучасних умовах господарювання……. 33
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства……... 43
2.2 Аналітичний та синтетичний облік доходів, витрат та фінансових результатів…….. 49
2.3 Напрями оптимізації організації обліку доходів на підприємстві…. 63
РОЗДІЛ 3 ДІАГНОСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»
3.1 Аналіз та оцінка формування прибутку підприємства……. 67
3.2 Оцінка ефективності управління прибутком підприємства……. 77
3.3 Шляхи оптимізації управління прибутком підприємства…… 87
Висновки……. 91
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ ……... 94

Додаток А Баланс підприємства за 2023р……... 102

Додаток Б Звіт про фінансові результати підприємства за 2023р……. 104

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку економіки проблема обліку доходів і витрат набуває ключового значення як для системи фінансового, так і для управлінського обліку підприємств. Ефективно організований облік визначених показників є запорукою своєчасного виявлення та усунення недоліків у розвитку підприємства, пошуку резервів для покращення його фінансового стану та забезпечення стабільності діяльності. Надійна система обліку доходів і витрат слугує фундаментальною основою забезпечення сталого зростання підприємства.

Економічний розвиток підприємства в умовах сьогодення значною мірою базується на прибутку, що є позитивним фінансовим результатом діяльності. Він являє собою грошовий вираз основної частини доходів, створених підприємствами різних форм власності, та служить важливою економічною категорією, що відображає підсумок підприємницької діяльності. Прибуток виступає ключовим показником ефективності виробництва, відображаючи обсяги та якість продукції, рівень продуктивності праці та економічність витрат. Значущість прибутку набуває особливого значення з переходом України до ринкової економіки. Акціонерні, приватні, орендні й інші підприємства, отримавши фінансову самостійність, мають змогу самостійно визначати напрями і масштаби використання прибутку після сплати податків, обов’язкових платежів і відрахувань.

Актуальність обраної теми зумовлена тим, що в умовах ринкової економіки особливого значення набуває процес аналізу формування та розподілу прибутку підприємства. Прибуток відіграє ключову роль, адже він забезпечує посилення державного бюджету, сприяє підвищенню інвестиційної привабливості та активності підприємств у виробничій і фінансовій сферах. Особливу увагу приділяють також бухгалтерському

обліку доходів і витрат, які становлять одну з найважливіших складових результативності діяльності підприємств. Це підтверджує необхідність поглибленого аналізу зарубіжного та вітчизняного досвіду у сферах обліку доходів та витрат, а також аналізу прибутку підприємств, з подальшим визначенням шляхів оптимізації діяльності.

Українські науковці-економісти у різні періоди своєї діяльності приділяли особливу увагу дослідженню економічної природи доходів і витрат. Їхні роботи охоплювали аналіз умов виникнення, класифікацію за типами, оцінку, механізми формування та методи відображення в бухгалтерському обліку. Значний внесок у дослідження цих питань зробили такі фахівці, як Борщевський П.П., Герасимович А.М., Голов С.Ф., Гуцайлюк З.В., Дем'яненко М.Я., Кірейцев Г.Г., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Мних Є.В., Саблук П.Т., Сопко В.В., Сук Л.К., Чумаченко М.Г. та інші.

Проблема управління прибутком підприємства є ключовим питанням, яке привертає значну увагу багатьох сучасних наукових досліджень. Значний внесок при розробці теоретичних і методичних основ оцінки процесів формування прибутку зробили наступні науковці: Барановський О.І., Бланк І.О., Василик О.Д., Волкова О.Н., Герасименко Г.П., Ізмайлова К.В., Ковальчук Т.М., Лахтіонова Л.А., Терещенко О.О., Чумаченко М.Г., Шкарабан С. І. та інші.

Але не дивлячись на їхні значні доопрацювання, зазначені питання, що пов'язані з обліком доходів і витрат, а також аналізом процесів формування та розподілу прибутку підприємств, залишаються недостатньо дослідженими та потребують подальшої роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження організаційно-методичних підходів до обліку доходів, витрат і аналізу прибутку підприємства та визначення шляхів їх удосконалення для забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Об'єктом дослідження є процес обліку доходів і витрат та аналізу

прибутку підприємства на прикладі діяльності ТОВ «Поліпроект».

Предметом дослідження: сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів обліку доходів і витрат та аналізу прибутку підприємства.

У відповідності до поставленої мети у роботі сформовано наступні завдання, спрямовані на її досягнення:

– дослідити та уточнити сутність економічної категорії «прибуток»;

– розвинути класифікацію напрямів управління прибутком;

– дослідити організацію обліку доходів, витрат і фінансових результатів на підприємстві;

– оптимізувати аналітичний облік доходів на підприємстві;

– проаналізувати результати діяльності та прибуток підприємства;

– визначити резерви максимізації прибутку підприємства та оптимізації його розподілу.

Результати та важливість дослідження полягають у створенні організаційних і методичних рекомендацій для покращення ведення обліку доходів, витрат та аналізу прибутку підприємства, зокрема:

удосконалено:

– аналітичний облік доходів від реалізації на підставі використання аналітичних рахунків за видами реалізованих товарів та напрямами виконаних робіт з метою отримання повної та достовірної облікової інформації щодо результатів діяльності підприємства;

набули подальшого розвитку:

– сутність економічної категорії «прибуток», як якісний показник фінансово-господарської діяльності підприємства за певний період часу, що розраховується як різниця між доходами та витратами і призводить до зростання власного капіталу.

– класифікація напрямів управління прибутком на підставі узагальнення їх видів у відповідності до класифікаційних ознак, що

сприятиме підвищенню рівня аналітичності інформації та оптимізації процесу управління пприбутковістю;

– підхід до визначення резервів максимізації прибутку підприємства та оптимізації його розподілу на підставі узагальнення пропонованих заходів у відповідності до етапів процесу управління прибутком з метою забезпечення стабільного економічного розвитку підприємства.

Теоретичні основи обліку доходів і витрат розглядалися із застосуванням методів індукції та дедукції, що дозволило визначити загальні тенденції розвитку. Для поглиблення розуміння сутності доходів і витрат застосовувалися методи теоретичного узагальнення, групування, порівняння та конкретизації. Логічний метод разом із методом порівняння використовували для аналізу стану прибутку та уточнення підходів до відображення операцій з доходами і витратами в обліку. Методи конкретизації, діалектики, аналізу, синтезу та абстрагування стали основою для вдосконалення організаційних і методичних аспектів бухгалтерського обліку доходів і витрат, а також аналізу прибутку. Використання графічного методу забезпечило наочне подання статистичних даних і результатів дослідження.

Інформаційною основою дослідження є сучасні теорії обліку та аналізу, нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних економістів з питань теорії й організації бухгалтерського обліку та аналізу, монографічна і періодична фахова література, матеріали всеукраїнських та міжнародних наукових і науково-практичних конференцій, а також ресурси Інтернету.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці рекомендації автора щодо запропонованих удосконалень обліку доходів та витрат та аналізу прибутку ТОВ «Поліпроект».

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення та отримали позитивну оцінку науковців на XI Міжнародній науково-практичній конференції

«Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (м. Одеса, 10-11 жовтня 2025р.).

Крім того питання організації обліку доходів, витрат, фінансових результатів та аналізу прибутку підприємства було розглянуто в статті в збірнику статей молодих вчених «Обліково-аналітичне забезпечення управління розвитком підприємства (2025р.)».

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 92 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність доходів, витрат та прибутку підприємства і порядок їх визнання

Проблемні питання формування, обліку та аналізу доходів, витрат і прибутку підприємства ґрунтовно досліджувалися в роботах провідних українських економістів. Ці питання отримали висвітлення в численних монографіях, статтях та навчальних матеріалах. Серед видатних вчених, які працювали над цією тематикою, варто відзначити Бутинця Ф.Ф., Герасимовича А.М., Єфіменка В.І., Кірейцева Г.Г., Голова С.Ф., Кужельного М.В., Гинника Л.В., Мниха Є.В., Рудницького В.С., Чумаченка М.Г. та інших.

Аналіз наукових підходів до визначення терміну «дохід» дозволив узагальнити його трактування та окреслити ключові методологічні підходи до розуміння цього поняття (рис.1.1).

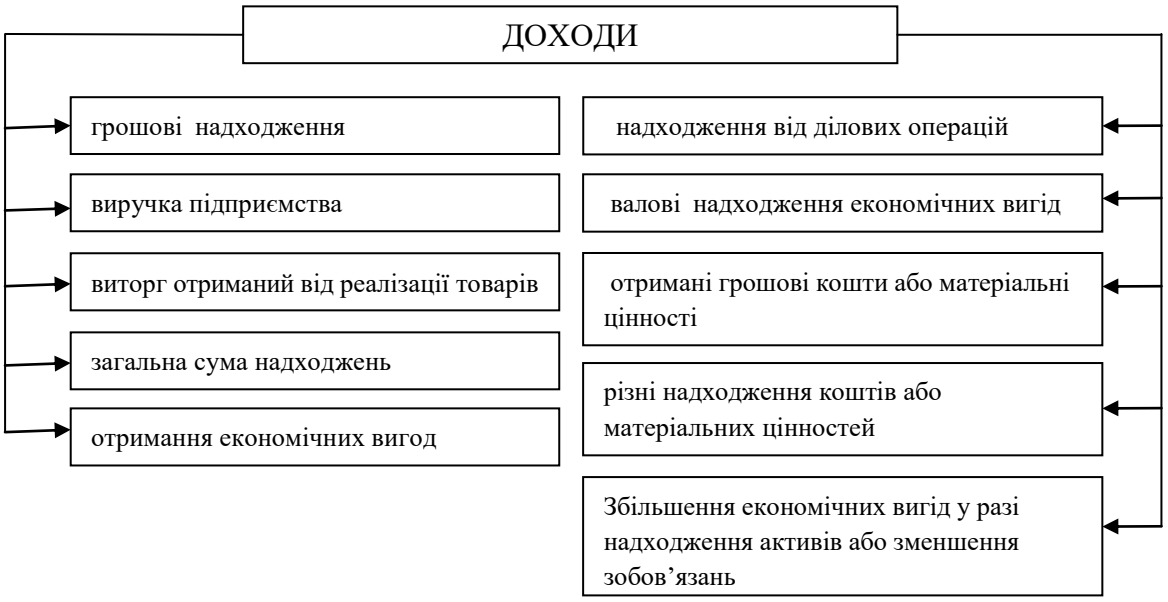

Рисунок 1.1 – Трактування підходів до сутності поняття «доходи».

В економічних наукових джерелах підтверджено, що більшість засновників теорії економіки були як англійцями, так і американцями, тому багато економічних термінів традиційно записуються англійською мовою. Так, дохід позначається терміном «revenue», а у формулах зазвичай використовується позначення «TR» (total revenue), що означає «загальна виручка». Таким чином, у сфері економіки терміни «дохід» і «виручка» часто вважаються синонімами. Однак дохід можна прирівняти до виручки лише за умови, що не було інших фінансових надходжень, крім тих, які отримані через основну діяльність. Іншими словами, виручка – це всі кошти, отримані від господарської діяльності, наприклад, продажу товарів, надання послуг або виконання робіт [48].

Аналіз наукових праць, присвячених питанням співвідношення понять «доходи» та «виручка», показує, що сучасні економісти висловлюють різні погляди, які умовно можна поділити на дві групи.

Перша група вчених ототожнює дохід із виручкою від реалізації продукції. До числа цих дослідників належать Ф.Ф. Бутинець, О.Г. Біла, І.М. Бойчик, В.П. Грузінов, В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова, Ю.І. Продіус і В.С. Сухарський.

Друга група науковців розглядає дохід як більш широку економічну категорію, яка впливає на визначення результатів діяльності суб’єкта господарювання та розмір власного капіталу. Серед представників цієї точки зору згадуються В.І. Блонська, А.Г. Загородній, С.Я. Зубілевич, Т.Г. Камінська, В.В. Сопко, О.А. Подолянчук і О.Л. Савенко.

Витрати характеризуються як зменшення економічних вигод, що проявляється у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке в результаті знижує власний капітал. Важливо зазначити, що це не включає зменшення капіталу через його вилучення чи розподіл між власниками.

Визнання витрат здійснюється відповідно до принципу відповідності. Це означає, що витрати повинні визнаватися в тому періоді, коли був отриманий дохід, для забезпечення якого вони понесені. Процес оцінки

витрат передбачає аналіз їх динаміки. Це включає встановлення кількісного зв'язку між витратами та різними факторами, що впливають на них, на основі дослідження діяльності підприємства. У таблиці 1.4 наведено відповідність понесених витрат отриманим доходам.

Таблиця 1.1 – Відповідність понесених витрат отриманим доходам

Статті доходів	Статті витрат
Дохід від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг)	Собівартість реалізованих готової продукції (товарів, робіт,послуг)
	- адміністративні витрати - витрати на збут
Інші операційні доходи від:	Інші операційні витрати:
- реалізації іноземної валюти - реалізації інших оборотних активів крім фінансових інвестицій - операційної оренди активів - операційних курсових різниць отримані пеня, штрафи - відшкодування раніше списаних активів - списання кредиторської заборгованості - отриманих грантів і субсидії від інших операцій	- на дослідження і розробки - собівартість реалізованої іноземної валюти - собівартість реалізованих запасів - на операційну оренду активів - втрати від операційної курсової різниці визнані пеня, штрафи - втрати від знецінення запасів - нестачі та втрати від псування цінностей - безнадійні борги - інші витрати від операційної діяльності
Дохід від участі в капіталі	Витрати від участі в капіталі
- від інвестицій у підприємства - в асоційовані спільні дочірні	- втрати від інвестицій у підприємства - в асоційовані спільні дочірні.
Інші фінансові доходи	Інші фінансові витрати
- дивіденди отримані - відсотки отримані - інші доходи від фінансових операції	- відсотки за кредит - інші фінансові витрати
Інші доходи	Інші витрати
- від реалізації необоротних активів - від реалізації фінансових інвестицій - від реалізації майнових комплексів - від неопераційних курсових різниць - безкоштовно отримані активи - інші доходи від звичайної діяльності	- собівартість реалізованих необоротних активів - собівартість реалізованих фінансових інвестицій - собівартість реалізованих майнових комплексів - втрати від неопераційних курсових різниць - уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій - від списання необоротних активів - інші витрати звичайної діяльності

Економічна теорія розглядає різні підходи до визначення доходів і

витрат. Згідно з альтернативним підходом, доходи підприємства поділяються на реальні (фактичні) та альтернативні. Реальні доходи визначаються як валова виручка від реалізації товарів, робіт чи послуг в межах звичайної діяльності підприємства. Альтернативні доходи, натомість, відображають потенційний дохід, який можна отримати, якщо змінити напрямок діяльності. Наприклад, замість використання коштів на придбання сировини, підприємство може інвестувати їх у депозитний рахунок або придбати акції інших компаній. Аналізуючи обидва види доходів, підприємство обирає найбільш вигідний напрямок діяльності, котрий забезпечує максимальний дохід при однакових витратах. Для точнішого порівняння зазначених доходів враховуються ймовірності їх отримання, що дозволяє оцінити ризики, пов'язані з кожним варіантом діяльності. Такий підхід сприяє прийняттю більш обґрунтованих рішень у виборі стратегій для досягнення фінансової ефективності [26].

Крім того, в економічній теорії витрати підприємства поділяють на зовнішні (явні) та внутрішні (приховані). Зовнішні витрати включають платежі стороннім постачальникам, які не належать до самого підприємства. У результаті, різниця між загальною виручкою і зовнішніми витратами визначається як бухгалтерський прибуток. Проте при цьому не беруться до уваги внутрішні витрати, тобто ті, що пов'язані з використанням ресурсів, які належать самому підприємству. Отже, якщо від бухгалтерського прибутку відняти внутрішні витрати, отримаємо величину, яка дорівнює економічному прибутку підприємства.

Підприємства певної галузі отримують необхідні ресурси на ринку факторів виробництва, де ціни формуються об’єктивно під впливом ринкової кон’юнктури і не залежать від окремих суб’єктів господарювання (за винятком ринків із різними ступенями монополізації). У результаті кожне підприємство сплачує однакову вартість за однаковий обсяг певного ресурсу, щоб отримати цей ресурс у своє розпорядження. Це свідчить про те, що явні витрати, зумовлені втраченими можливостями, для підприємств однієї галузі

на одиницю продукції залишаються рівними.

Скриті витрати, що визначаються віддачею капітальних ресурсів та підприємницької здібності, в умовах конкуренції змушують кожне підприємство прагнути уникнути переваги з боку конкурентів. Це створює передумови для того, щоб галузь досягла стану, за якого жодне підприємство не отримує односторонніх вигід. У такій ситуації віддача всіх ресурсів стає однаковою на всіх підприємствах, економічний прибуток дорівнює нулю і називається нормальним прибутком. Цей рівень прибутковості є достатнім для продовження діяльності в межах відповідної галузі. Таким чином, у стані абсолютної конкуренції, коли галузь досягає рівноваги, витрати втраченої можливості кожного підприємства дорівнюють їхній сукупній виручці, а загальний економічний прибуток в галузі дорівнює нулю. У рівноважному стані всі основні фактори, які впливають на попит і пропозицію на ринку товарів (ресурсна пропозиція, рівень технологічного розвитку, доходи споживачів тощо), змінюються [48].

Протягом значного періоду розвитку товарообмінних відносин як підприємці, так і науковці активно використовують поняття прибутку. Проте й досі немає загальноприйнятої думки про його природу чи універсального визначення цієї економічної категорії. Відомо лише одне: прибуток являє собою позитивний результат діяльності підприємства та є головною метою, задля якої створюються комерційні організації. У ринкових умовах підприємства здійснюють виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність, орієнтуючись на отримання прибутку (доходу). Саме прибуток свідчить про конкурентоспроможність підприємства і високу якість його продукції. Абсолютна величина прибутку визначається як різниця між отриманими доходами та пов'язаними з ними витратами [39].

Значна роль прибутку пояснюється існуючою системою його розподілу, яка стимулює власників до зростання не лише загальної суми прибутку, але й насамперед тієї частини, що залишається у розпорядженні підприємства. Ця частина слугує основним джерелом фінансування для

виробничого та соціального розвитку, а також для матеріального заохочення працівників залежно від якості виконаної роботи. Підвищення фінансових результатів підприємства відповідає і інтересам найманих працівників, оскільки вони зацікавлені в збільшенні своїх доходів через заробітну плату та участь у прибутках.

У табл. 1.2 наведено трактування категорії «прибуток» різними науковцями.

Таблиця 1.2 – Визначення поняття категорії «прибуток» різними науковцями

Автор	Поняття
Господарський кодекс України	Прибуток (дохід) суб'єкта господарювання – показник фінансових результатів його господарської діяльності, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу суб'єкта господарювання за певний період на суму валових витрат та суму амортизаційних відрахувань [16]
О.О. Гетьман, В.М. Шаповал	Прибуток, вважається отриманим після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набуває грошової форми [14]
Г.Г. Кірейцев	Одержання бажаної суми прибутку залежить від трьох складових: витрат на виробництво і реалізацію продукції, ціни одиниці продукції і обсягу реалізації продукції [28]
С.М. Онисько, П.М. Марич	Прибутком підприємства вважається отримання певного фінансового результату суб'єктом підприємницької діяльності, який здійснює виробничу, комерційну, науково-дослідну та іншу діяльність [40]
М.В. Патарідзе-Вишинська	Прибуток – форма доходу отриманого суб'єктом господарської діяльності, який вклав свій капітал для досягнення певного комерційного успіху і який характеризує ціну функціонуючого капіталу [42]
Т.О. Скрипко О.О. Ланда	Прибуток є ефектом у вартісному вираженні [57]
Л.І. Шваб	Прибуток є узагальнюючим фінансовим показником діяльності підприємства, що визначається як частина виручки, яка залишається після відшкодування усіх витрат пов'язаних з діяльністю підприємства [74]
В.М. Шелудько	Прибуток є результатом ефективного управління фінансами господарюючого суб'єкта в цілому [75]

Таким чином, можна стверджувати, що фінансові результати діяльності підприємств формуються шляхом порівняння їхніх доходів і витрат. Таке порівняння може свідчити як про отримання прибутку, так і про наявність збитків. Прибуток, у свою чергу, сприяє збільшенню власного капіталу

підприємства та є важливим показником ефективності його діяльності. У зв'язку з цим пропонуємо таке визначення прибутку: це показник, який відображає якість фінансово-господарської діяльності підприємства за певний період, обчислюється як різниця між його доходами та витратами і забезпечує зростання власного капіталу.

Зростання прибутковості діяльності підприємств має також важливе значення для держави, оскільки значна частина фінансових ресурсів державного, регіонального та місцевого бюджетів формується завдяки відрахуванням із прибутку. Відповідно, збільшення податкових надходжень до бюджету істотно впливає на темпи економічного розвитку, інвестиційно-інноваційне зростання країни та окремих регіонів, зростання суспільного добробуту й, зрештою, покращення рівня життя населення [21].

У сучасній ринковій економіці прагнення до максимізації прибутку є ключовою метою будь-якої виробничої діяльності. Таке прагнення зумовлене значенням прибутку у системі економічних взаємовідносин і виконує кілька важливих функцій:

– виступає основною ціллю підприємницької діяльності та показником її ефективності;

– є головним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, які забезпечують його стабільний розвиток;

– слугує засобом захисту від банкрутства та основою для підвищення ринкової вартості підприємства;

– сприяє зростанню доходів працівників організації;

– є ключовою умовою для виходу підприємства на міжнародний ринок;

– забезпечує економічний розвиток країни та задоволення соціальних потреб шляхом сплати податків і інших бюджетних надходжень;

– виступає вагомим джерелом задоволення різноманітних суспільних потреб [11].

Таким чином, прибуток не лише стимулює діяльність окремих підприємств, а й відіграє важливу роль у розвитку економіки загалом.

Прибуток є ключовим фінансовим інструментом у процесі формування державного бюджету. Регулюючи обсяги прибутку, що залишаються у розпорядженні підприємств, держава сприяє активізації ділової активності суб'єктів господарювання.

Найточніше та найповніше роль прибутку підприємств у сучасних реаліях сформулював А.І. Бланк:

– прибуток виступає основною метою підприємницької діяльності та головним стимулюючим фактором для ведення господарської діяльності;

– він є ключовим критерієм ефективності роботи підприємства;

– виконує функцію механізму захисту від ризику банкрутства;

– забезпечує зростання вартості підприємства та його активів;

– стає основним важелем для поповнення державного бюджету;

– створює умови для загального економічного розвитку суспільства [5].

Процес управління прибутком підприємства передбачає застосування різноманітних класифікаційних підходів. Класифікацію прибутку підприємства наведено на рис. 1.2.

На величину прибутку впливають два ключові блоки факторів: зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори охоплюють природні умови, транспортну інфраструктуру, соціально-економічне середовище, рівень розвитку міжнародних зв'язків, ціни на виробничі ресурси та інші обставини, які перебувають поза прямим впливом підприємства.

Внутрішні фактори діляться на дві головні групи.

До першої групи відносяться основні фактори (такі як обсяг продажів, собівартість виробленої продукції, структура витрат, асортимент продукції, ціна готової продукції);

Друга група включає неосновні фактори, які виникають внаслідок порушення господарської дисципліни (наприклад, недотримання ціноутворення, порушення вимог до умов праці чи якості продукції, що можуть призводити до штрафів чи інших економічних санкцій). Зважаючи на

те, що зовнішні фактори не можна контролювати з боку підприємства, варто детальніше розглянути вплив основних внутрішніх факторів на формування прибутку [2].

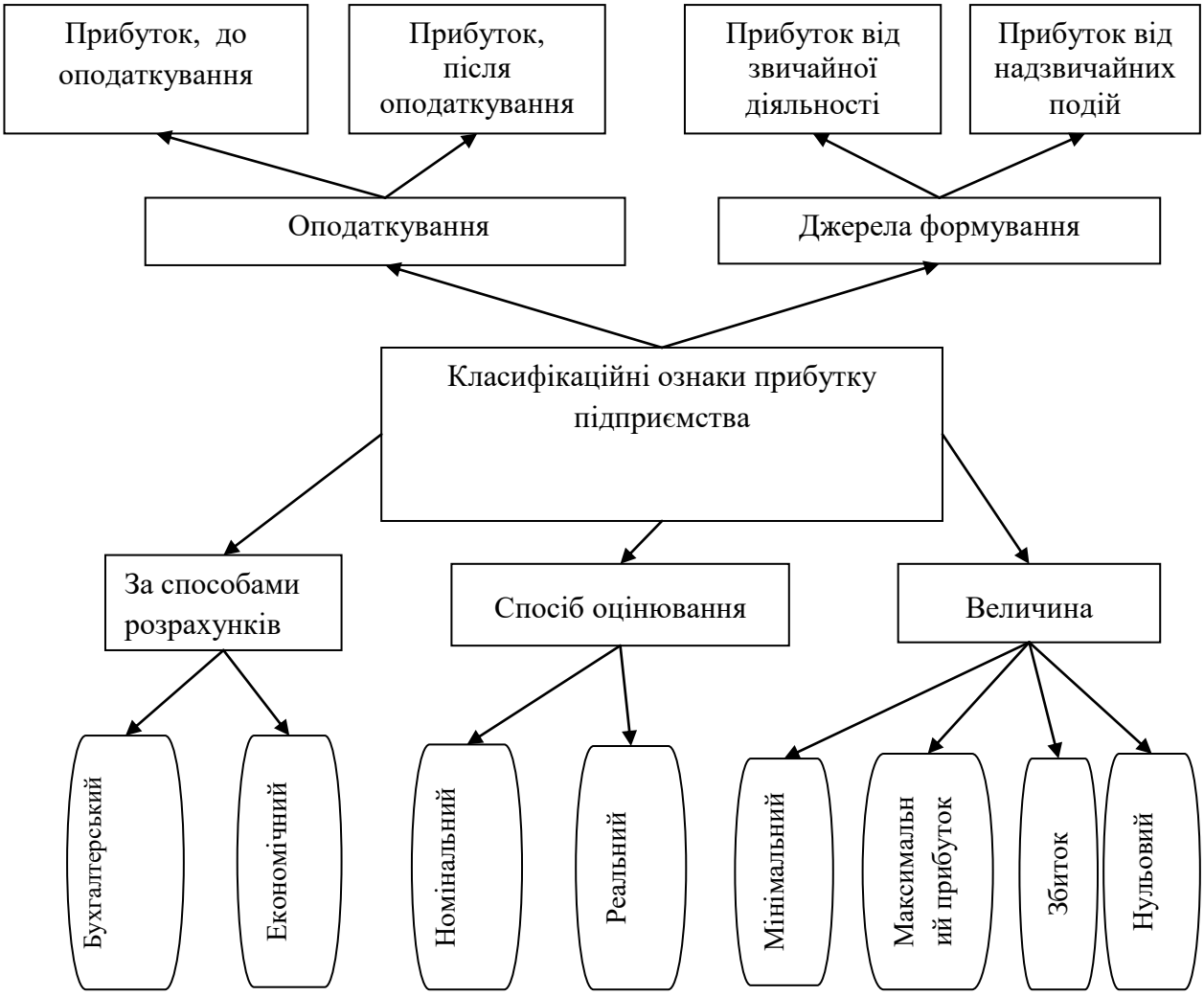

Рисунок 1.2 – Класифікація прибутку підприємства

Прибуток знаходиться в прямій залежності від обсягу реалізації продукції. За умов значної частки постійних витрат у структурі собівартості збільшення обсягу реалізації призводить до значного зростання прибутку, оскільки знижується частка постійних витрат, що припадає на кожну одиницю продукції [18].

Незалежно від поглядів на те, чи є отримання прибутку головною метою підприємства, безперечним залишається факт: що вищий прибуток, то

більше можливостей для реалізації власних програм, оновлення матеріально-технічної бази та зростання капіталу. Досягнення прибутку є неодмінною умовою розширеного відтворення виробництва, забезпечення самоокупності та самофінансування, а також підвищення конкурентоспроможності на ринку. Лише за наявності стабільного прибутку підприємство може постійно модернізувати матеріально-технічну базу, інвестувати в сучасні нематеріальні активи, поповнювати оборотні кошти та відповідно сприяти розширенню суспільного виробництва.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку доходів, витрат та фінансових результатів

Основний нормативний документ, що регулює порядок ведення бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ухвалений Верховною Радою України 16 липня 1999 року за номером 996-XIV, із врахуванням внесених змін і доповнень.

Відповідно до цього закону, усі суб’єкти підприємницької діяльності зобов’язані вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність. Він визначає основи організації бухгалтерського обліку на підприємствах, регламентує первинні документи та регістри обліку, а також встановлює загальні вимоги до фінансової звітності. Закон описує принципи ведення обліку й складання звітності, що забезпечують достовірне відображення доходів, витрат та фінансових результатів у документах. Крім того, зміни, внесені до закону 12 травня 2011 року, передбачають визначення переліку підприємств, які повинні складати фінансову і консолідовану звітність відповідно до міжнародних стандартів [51].

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в

Україні» зазначає, що П(С)БО базуються на МСБО, а точніше, не суперечать їм. Це свідчить про узгодженість кожного П(С)БО із певними МСБО та МСФЗ. Наприклад, П(С)БО 15 «Дохід» відповідає МСБО 18 «Дохід» і частково враховує положення МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу». Водночас П(С)БО 16 «Витрати» не має прямого аналога в МСБО та адаптоване виключно до потреб національної практики.

Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку формують порядок визначення фінансових результатів із застосуванням статичної моделі, що знаходить практичне вираження в формі Звіту про фінансові результати (форма № 2). Згідно з НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», витрати визначаються як зменшення економічних вигод, яке виникає через вибуття активів або збільшення зобов'язань, що веде до скорочення власного капіталу (за винятком випадків його вилучення чи розподілу між власниками). Доходи, навпаки, представляють собою зростання економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що сприяє збільшенню власного капіталу (за винятком внесків власників) [38]. НП(С)БО також встановлює методологію для обліку, визначення, визнання та оцінки активів станом на дату балансу за справедливою вартістю, спрямовану на формування статичної моделі балансу і розрахунок фінансових результатів.

Нестача активних ринків цінних паперів, необоротних та оборотних активів створює умови для формального підходу до визначення фінансових результатів. Це зумовлено складністю, а іноді й неможливістю оцінки активів за справедливою вартістю на дату балансу. Управлінський персонал корпоративних і страхових компаній, а також одноосібні власники здебільшого не виявляють зацікавленості у визначенні потенційної оцінки капіталу фірм. Така ситуація підтверджується збитковістю діяльності або незначними прибутками протягом усього періоду існування цих підприємств.

Питання раціонального формування форми Звіту про фінансові

результати є надзвичайно важливим для забезпечення користувачів та зацікавлених осіб достовірною і повною інформацією, необхідною для ухвалення правильних рішень. Проведений аналіз вказує на існування різних і часто суперечливих підходів до вирішення цих проблем серед науковців і практиків.

Порядок складання Звіту про фінансові результати (форма № 2) базується на послідовному визначенні фінансових результатів за видами діяльності відповідно до НП(С)БО «Звіт про фінансові результати». У цьому документі їх класифікують як звичайна діяльність, що розподіляється на основну та іншу операційну, а також надзвичайна діяльність. При цьому визначення та зміст інвестиційної й фінансової діяльності розглядаються у «Звіті про рух грошових коштів», що, ймовірно, пояснюється відсутністю у ньому розрахунків узагальнених показників для цих видів діяльності. У Звіті (форма № 2) результати основного виду діяльності представлені у вигляді валового прибутку або валового збитку. Методологічні недоліки цих термінів досліджуються в роботах таких науковців, як П. Хомин, М. Проданчук та інших, які звертають увагу на схожість терміну «валовий прибуток» з категорією «валовий дохід» [59].

Метод розрахунку фінансових результатів у Звіті про фінансові результати (форма № 2) починається з визначення показника Чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг. Цей показник обчислюється як різниця між загальною сумою нарахованого доходу від реалізації за основною діяльністю (кредит рахунку 70 «Доходи від реалізації») та витратами, що включають непрямі податки, збори, надані покупцям знижки й інші вилучення з доходу. Враховуючи положення НП(С)БО 1 щодо визнання доходу, деякі автори пропонують відмовитися від ведення обліку за рахунком 70 «Доходи від реалізації» та виключити з Звіту (форма № 2) відображення цих вилучень доходу.

При визначенні фінансового результату діяльності підприємства важливу роль відіграє детальна і достовірна інформація про доходи та

витрати, облік яких регулюється положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку П(С)БО 15 «Дохід» і П(С)БО 16 «Витрати». Відповідно до Плану рахунків співвідношення доходів і витрат підприємства установлюється через спеціальні рахунки (рис. 1.3).

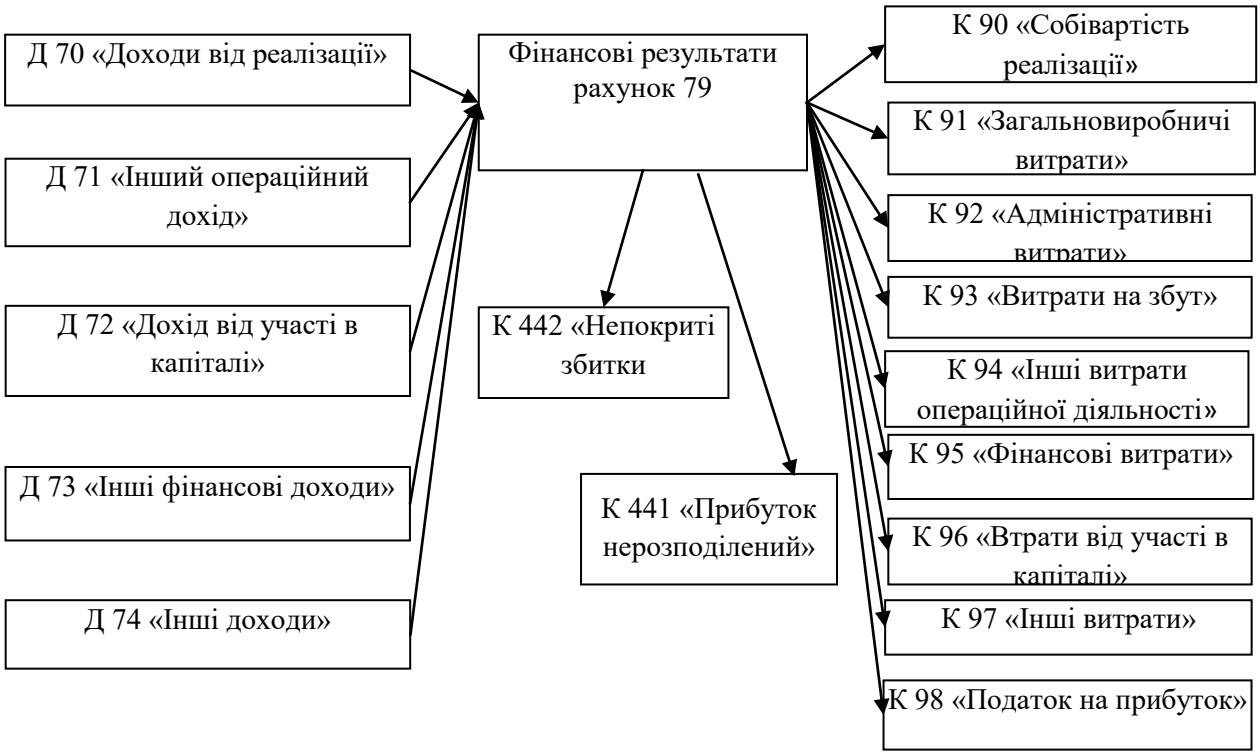

Рисунок 1.3 – Формування фінансових результатів підприємства та визначення прибутку або збитку [43]

Закриття рахунків доходів і витрат та віднесення зазначених сум на фінансові результати здійснюється за допомогою розрахунків бухгалтерії. Довідки та розрахунки, підготовлені бухгалтерією, використовуються також для відображення накопичення фінансових результатів різних видів діяльності та їх внесення до складу нерозподіленого прибутку або збитку.

Фінансовий результат операційної діяльності охоплює як результат від реалізації, так і інші операційні доходи і витрати.

Схематичний порядок розрахунку величини фінансових результатів від операційної діяльності на підприємстві представлений на рисунку 1.4. Для фіксації фінансових результатів, пов'язаних із фінансовою діяльністю,

використовується субрахунок 792 «Результат фінансових операцій», що зображено на рисунку 1.7. Облік доходів від фінансових інвестицій в інші підприємства здійснюється за допомогою рахунків, передбачених планом рахунків: рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» та рахунок 73 «Інші фінансові доходи» [31].

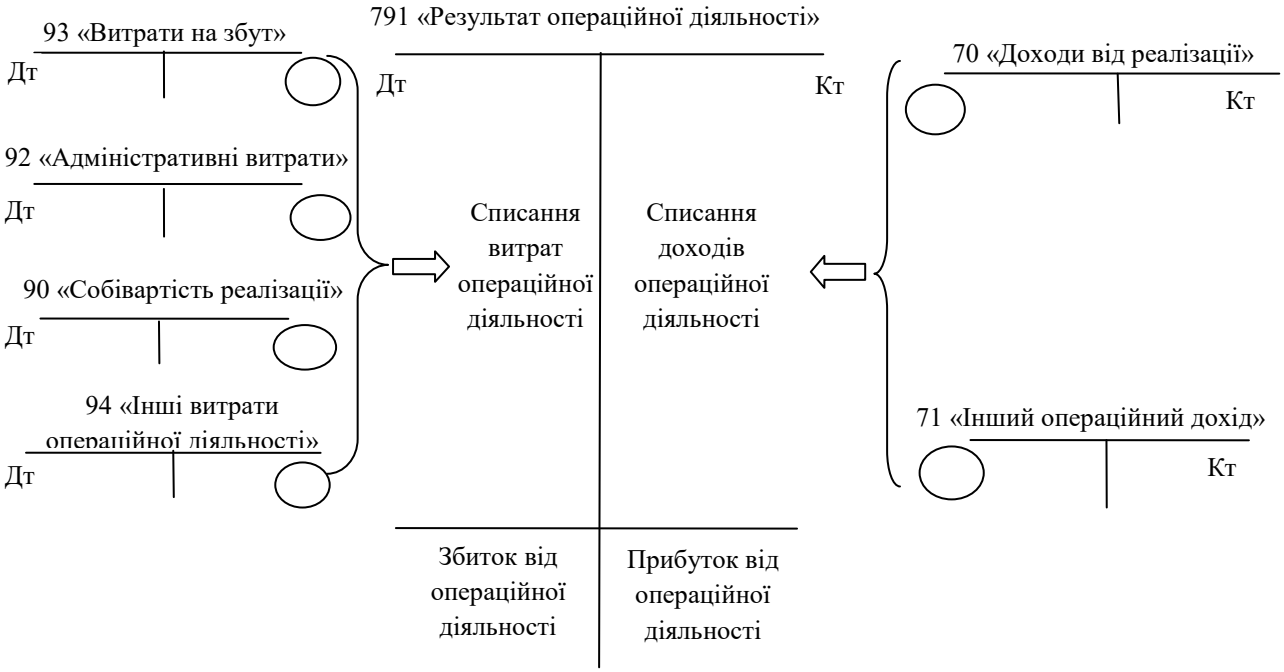

Рисунок 1.4 – Списання доходів і витрат від операційної діяльності на фінансовий результат

Рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» призначений для відображення прибутку, що був отриманий від здійснених інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться із застосуванням методу участі в капіталі.

Цей метод передбачає коригування балансової вартості фінансових інвестицій шляхом збільшення або зменшення залежно від зміни частки інвестора у власному капіталі підприємства, в яке здійснено інвестицію.

Схематичний порядок визначення фінансових результатів від фінансової діяльності підприємства представлений на рисунку (рис. 1.5). У цьому контексті рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» взаємодіє

безпосередньо з дебетом субрахунку 141 «Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі».

Рахунок 73 «Інші фінансові доходи» застосовується для обліку дивідендів, процентів та інших надходжень, отриманих від фінансових інвестицій. При цьому він не включає доходи, що враховуються за методом участі в капіталі [25] .

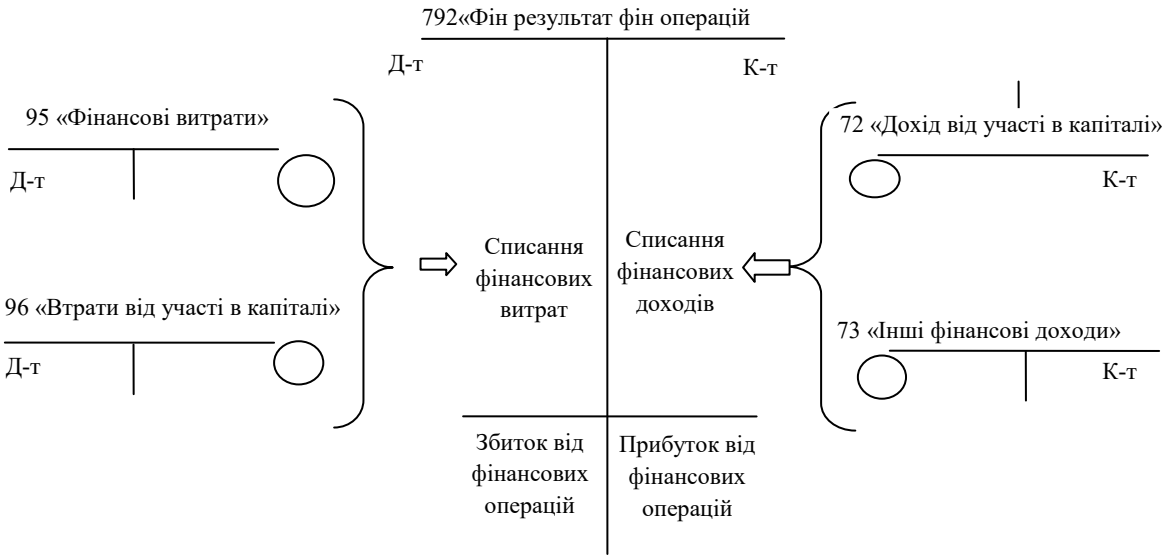

Рисунок 1.5 – Списання інших доходів і витрат від операційної діяльності на фінансовий результат

В кінці звітного періоду залишки на рахунках 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 95 «Фінансові витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі» переноситься на субрахунок 792 «Результат фінансових операцій». У сучасних ринкових умовах формування фінансових результатів спрямоване на визначення ринкової вартості підприємств. При цьому враховуються не лише фінансові результати від реалізації активів, але й потенційна вартість активів на дату складання балансу. Для забезпечення більш точної інформації про фінансові результати відповідно до визначених НП(С)БО видів діяльності підприємства за звітний період варто вдосконалити структуру Звіту про фінансові результати (форма № 2). Також слід узгодити методологію розрахунку показників, пов'язаних із

«інвестиційною діяльністю» та «фінансовою діяльністю», в рамках цих стандартів. В результаті аналізу обліку фінансових результатів, можна відзначити наявність численних дискусійних аспектів. Зокрема, на практиці спостерігається певна невідповідність між характеристиками видів діяльності, доходами, витратами та процесом формування фінансових результатів [12].

До об'єктів облікової політики, що стосуються формування фінансових результатів, належать доходи, витрати й безпосередньо самі фінансові результати. Елементами цієї політики виступає комплекс методів і процедур, за допомогою яких здійснюється облік фінансових результатів на підприємстві. При цьому елементи облікової політики мають значний вплив на рівень фінансових результатів діяльності підприємства.

Організація обліку фінансових результатів на підприємстві має враховувати організаційний, технологічний і методичний аспекти. Для якісного формування, розподілу та ефективного використання фінансових результатів доцільно виділити три взаємопов'язані компоненти облікової політики: організаційну, технічну та методичну. Детальний аналіз елементів облікової політики підприємства, що стосується організації обліку фінансових результатів його діяльності, представлений у рисунку 1.6.

Організаційна складова охоплює визначення структури бухгалтерії, а також її взаємодію з іншими підрозділами та персоналом підприємства. У технологічному аспекті облікової політики важливу роль відіграє розробка робочого плану рахунків, вибір форми ведення бухгалтерського обліку, розробка графіку документообігу, регістрів бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності [73].

Фінансові показники результатів діяльності відіграють ключову роль в управлінні підприємством. Ця інформація є важливою для різних груп зацікавлених осіб і активно використовується під час прийняття управлінських рішень. Сучасні ринкові умови та підходи до управління підприємством потребують використання новітніх методів у формуванні

даних про прибуток, а також розуміння його значущості як основної мети всієї системи бухгалтерського обліку.

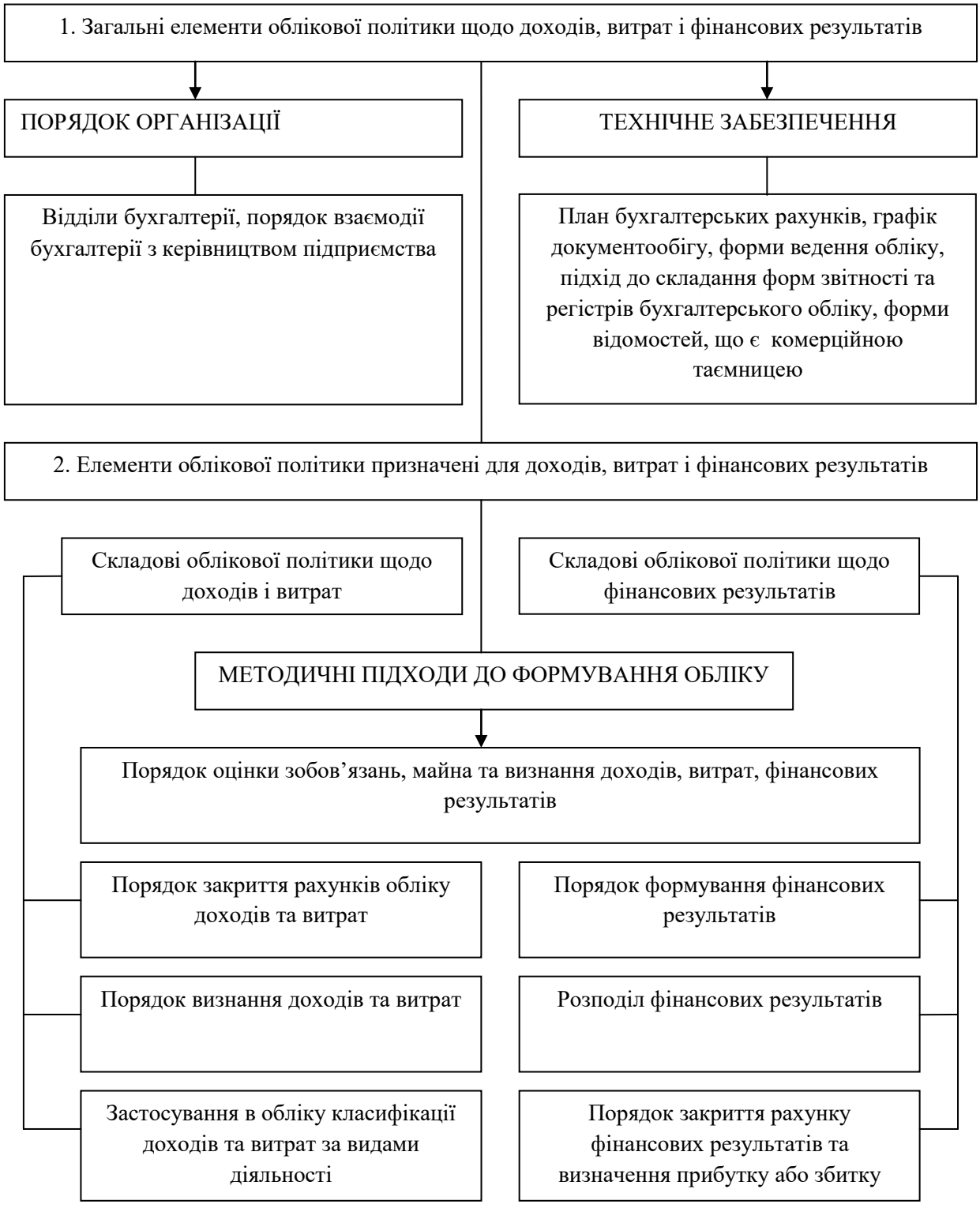

Рисунок 1.6 – Структура облікової політики підприємства щодо організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів

Методичний аспект організації обліку фінансових результатів охоплює способи визнання доходів, витрат і загальних фінансових результатів діяльності підприємства. Сформована схема зазначає, що елементи облікової політики поділяються на дві основні категорії: елементи, пов’язані з доходами та витратами, і ті, що стосуються фінансового результату. При цьому методичний аспект прямо залежить від положень щодо визнання доходів і витрат в рамках облікової політики, адже фінансовий результат є наслідком їх взаємодії.

Таким чином, облікова система підприємства виступає єдиним інформаційним комплексом, де дані інтегруються для формування звітності, яка відповідає потребам різних груп користувачів. Для визначення фінансового результату необхідно керуватися відповідними концепціями та забезпечити можливість використання даних із єдиної системи обліку [67].

У зв’язку з цим вивчення аспектів облікової політики щодо доходів, витрат та фінансових результатів набуває особливої актуальності. Ці питання є складовими загальної господарської системи та безпосередньо пов’язані з прийняттям рішень з метою оптимізації їх значень на рівні підприємства для досягнення оперативних і тактичних цілей.

1.3 Методичні аспекти управління прибутком в сучасних умовах господарювання

Формування прибутку відбувається у процесі товарного виробництва, відображаючи через ціну продукту суспільну оцінку його вартості. Умови ринкової економіки сприяють визначенню ефективних напрямків діяльності, що проявляється у перерозподілі капіталу з метою його оптимального використання [65].

Головна роль прибутку полягає у визначенні ефективності управління

підприємством, відображенні його ринкової вартості в сучасних умовах та виявленні частки зростання капіталу за звітний період. Політика управління прибутком підприємства має кілька етапів (рис. 1.7).

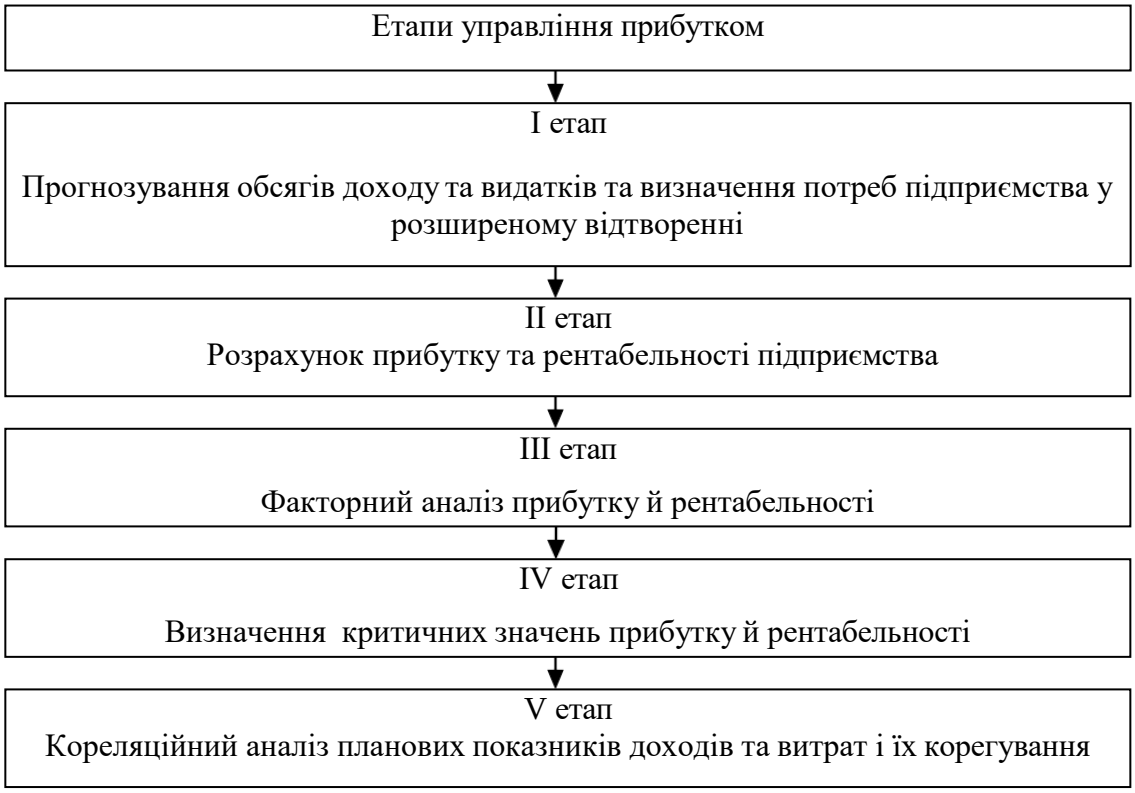

Рисунок 1.7 – Етапи управлінням прибутком підприємства.

Для отримання прибутку підприємство має визначити, який вид продукції користується найбільшим попитом, враховуючи потреби споживачів. При цьому слід звернути увагу на якість і корисність товару, які впливають на формування ціни, що стане основою для отримання прибутку в майбутньому. Формування політики управління прибутком компанії переважно здійснюється в рамках операційної діяльності, яка є ключовим елементом всієї господарської системи та основним напрямком її функціонування [1].

Головними факторами, що впливають на величину та якість операційного прибутку, є обсяги і структура виробництва, реалізація продукції, витрати, ціна та собівартість. Для досягнення оптимального рівня прибутку підприємство має проводити планування його розподілу,

визначаючи потреби за напрямками використання і формуючи цільову структуру його розподілу. Процес формування прибутку включає розробку комплексу заходів, які визначають порядок досягнення конкретних цілей з урахуванням можливостей ефективного використання ресурсів як окремими виробничими підрозділами, так і підприємством загалом. Одним з ключових етапів є контроль за виконанням запланованих заходів, який здійснюється шляхом спостереження [34].

За даними контролю здійснюється підсумковий етап формування фінансових результатів підприємства. Ці результати, як сукупність взаємопов'язаних показників, формуються поступово у вигляді різниці між отриманими доходами та відповідними витратами. Вони відображають вплив широкого спектра факторів, які охоплюють усі аспекти діяльності підприємства. Оскільки прибуток чи збиток виступає інтегрованим показником, його величина залежить від сукупності факторів, що впливають на роботу підприємства. Ці фактори умовно поділяють на зовнішні та внутрішні. Внутрішні ж, у свою чергу, можна класифікувати на виробничі, які бувають екстенсивними та інтенсивними і невиробничі (див. рис. 1.8).

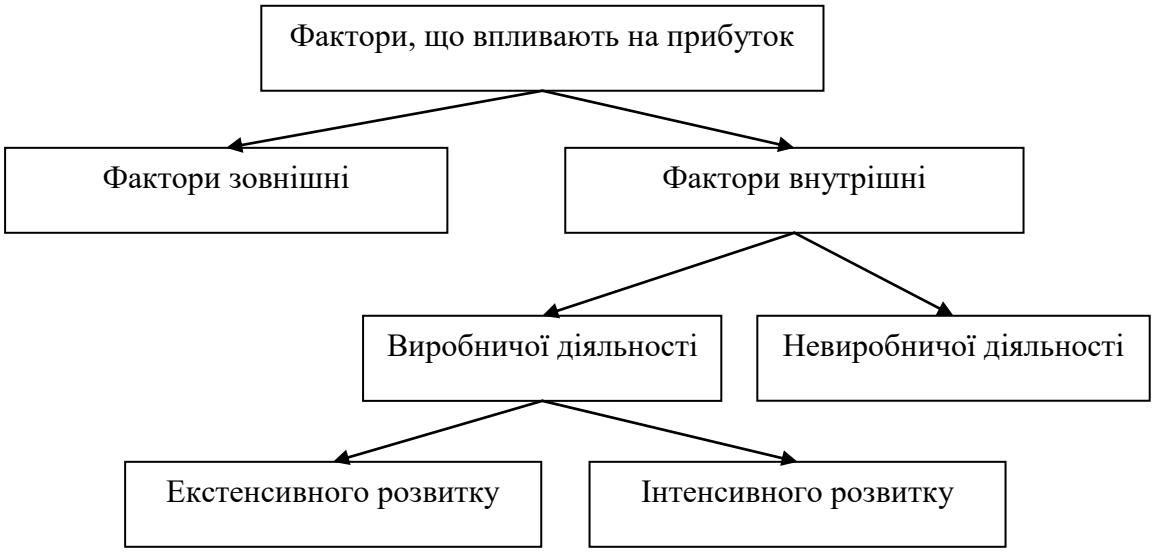

Рисунок 1.8 – Класифікація факторів впливу на управління прибутком підприємства

Зовнішніми факторами впливу є економічні умови функціонування, платоспроможність споживачів, державне регулювання діяльності підприємств, податкова і кредитна політика країни, активність громадських організацій, які представляють інтереси споживачів товарів і послуг, обсяг ринку, ціни на сировину, матеріали, енергоресурси, а також політична стабільність у державі та інші аспекти.

До внутрішніх екстенсивних факторів впливу можна віднести фактори, які впливають на формування і використання прибутку підприємства, можна виокремити обсяг виробленої продукції, витрати на придбання матеріалів та сировини для її виготовлення, собівартість виробництва та інші [68].

Основними інтенсивними факторами впливу є виробничі технології, якість сировини та матеріалів, що використовуються для виробництва продукції, а також різноманітність асортименту її випуску. Невиробничі фактори включають цінову політику підприємства та його комерційну діяльність. Забезпечення прибутковості досягається за умови беззбиткової роботи підприємства, коли споживча вартість виробленого об'єкта господарювання:

– зростає, при зменшенні витрат на його виробництво;

– зростає, а витрати на його виробництво залишаються незмінними;

– зростає швидше, ніж витрати на його виробництво

– не змінюється, а витрати на його виробництво зменшуються;

– зменшується повільніше, ніж витрати на його виробництво.

Визначення фінансового результату, такого як прибуток або збиток, здійснюється з урахуванням кожного окремого виду продукції, товарів, робіт, послуг підприємства. Підприємство, як суб’єкт господарювання, створює і реалізує різні об’єкти, кожен з яких має свою собівартість і забезпечує певний дохід.

Основною метою аналізу витрат на виробництво продукції є не просто встановлення бажаної ціни, а виявлення напрямів діяльності, які можуть забезпечити прибуток. Це вимагає розуміння динаміки витрат та їх змін

залежно від впливу різних факторів: вартості ресурсів, обсягів реалізації продукції й, особливо, асортименту [71].

Прибуток підприємства формується у вигляді грошових надходжень, отриманих від реалізації продукції, товарів, послуг чи виконання робіт. Однак ці надходження не можна вважати вільними грошовими засобами, оскільки з них необхідно покрити витрати на матеріальні ресурси, оплату праці, забезпечення соціальних гарантій, а також капітальні вкладення для оновлення основних засобів у розмірі амортизаційних нарахувань. Лише після повного покриття цих витрат залишкові кошти формують чистий прибуток підприємства. Основним завданням політики щодо формування та використання прибутку є проведення аналізу, прогнозування, планування, встановлення цін та проведення оперативного контролю [10].

Науковці розглядають розподіл прибутку як процес, що здійснюється у два етапи: спочатку розподіл валового прибутку, а потім чистого прибутку. Особливу роль на цьому другому етапі відіграє досягнення оптимального балансу між фондом нагромадження та фондом споживання.

Формування дивідендної політики значно впливає на механізм розподілу прибутку у підприємствах, які працюють у форматі акціонерних товариств. Згідно з дослідженнями, існують три основні підходи до розробки дивідендної політики: консервативний, поміркований (компромісний) і агресивний. Кожна з цих стратегій має свої особливості у способах нарахування дивідендів [66].

Ефективність роботи підприємства залежить не тільки від розміру отриманого прибутку, але й від способу його розподілу. Для підвищення результативності господарської діяльності важливо досягти балансу в задоволенні інтересів держави, самого підприємства, найманих працівників і власників. Однією з ключових проблем розподілу прибутку в умовах ринкової економіки є визначення та підтримання оптимального співвідношення між тією частиною прибутку, яка спрямовується в бюджет, і тією, що лишається у розпорядженні підприємства. Процес розподілу

традиційно поділяється на два етапи.

Перший етап включає розподіл загальної суми прибутку, який формується від основної, тобто операційної, фінансової та інвестиційної, і надзвичайної діяльності підприємства до оподаткування. На цьому етапі учасниками процесу виступають підприємство та держава. У результаті такого розподілу кожен з учасників отримує свою частку. Частина прибутку підприємства спрямовується на наповнення фінансових ресурсів держави та покриття бюджетних витрат через сплату податку на прибуток. Податкова політика держави відіграє важливу роль у цьому процесі [74].

Другий етап передбачає розподіл і використання прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства після проведення розрахунків з бюджетом. На цьому етапі з прибутку можуть формуватися цільові фонди для фінансування відповідних витрат (див. рис. 1.9).

Чистий прибуток, тобто частина доходу, що залишається після сплати податків та інших обов’язкових платежів, перебуває в повному розпорядженні підприємства.

Рисунок 1.9 – Напрями використання прибутку підприємства

Чистий прибуток використовується у двох напрямках:

– виведення за межі підприємства як розподілений прибуток – для виплат власникам та інших зовнішніх цілей.

– залишення на підприємстві у вигляді нерозподіленого прибутку, який служить джерелом фінансування. Цей ресурс спрямовується на створення резервного фонду та задоволення інвестиційних потреб.

Чистий прибуток підприємства спрямовується на створення резервного фонду, виплату дивідендів, збільшення статутного капіталу та інші потреби.

Формування резервного фонду є обов'язковою вимогою для господарських товариств. Згідно зі статтею 87 Господарського кодексу України, розмір резервного фонду визначається установчими документами підприємства, але не може бути меншим за 15% від статутного капіталу. Крім того, щорічні відрахування до резервного фонду повинні становити не менше 5% від суми чистого прибутку товариства

Суб’єктами управління прибутком виступають керівники підприємства та його структурні підрозділи, тоді як об’єктом управління є процес формування, розподілу та використання прибутку. Управління здійснюється керуючою підсистемою за допомогою відповідних інструментів і важелів, які є елементами механізму управління. Формування прибутку є складовою загальної системи управління ним. Основні завдання цієї системи включають збільшення обсягу прибутку через зростання обсягів виробництва або підвищення цін на продукцію, зниження витрат у процесі формування прибутку, а також забезпечення стабільності його отримання [3].

Політика формування, розподілу та використання прибутку підприємства повинна здійснюватися у відповідній послідовності, спираючись на організаційно-фінансовий механізм, який забезпечує реалізацію ключової мети та основних завдань цього процесу.

Для досягнення цієї мети пропонується структурно-логічна схема порядку формування, розподілу і використання прибутку підприємства (рис. 1.10).

Рисунок 1.10 – Структурно-логічна схема реалізації політики формування, розподілу та використання прибутку підприємства

Система впровадження політики формування, розподілу та використання прибутку підприємства перебуває під впливом державного регулювання. Це включає державний контроль, аудит та нормативне врегулювання. На рівні самого підприємства система управління прибутком охоплює механізми його формування та розподілу. Проведення політики управління прибутком здійснюється через організаційно-методичну систему, яка складається з таких компонентів: організаційного забезпечення, інформаційного забезпечення, аналізу, планування та внутрішнього

контролю за прибутковістю. Як і будь-яка інша система управління, вона функціонує через виконання певних ключових завдань.

Ефективність політики щодо формування, розподілу та використання прибутку підприємства орієнтована на забезпечення зростання прибутковості, поліпшення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, а також підвищення рівня ділової активності і конкурентоспроможності організації [17].

Таким чином, однією з умов оптимізації управління прибутком підприємства є класифікація визначених напрямів управління прибутком підприємства, яка дозволить створювати ефективні інформаційні облікові моделі, що сприятиме підвищенню рівня аналітичності інформації і надасть змогу приймати необхідні управлінські рішення. За результатами дослідження узагальнено визначену класифікацію напрямів управління прибутком підприємства (рис. 1.11).

Економічні інструменти управління результатами господарської діяльності промислового підприємства є елементами в динамічній та комплексній організаційно-управлінській підсистемі. Вона передбачає реалізацію спеціальних процедур, таких як організація, інформаційне забезпечення, управління й контроль, спрямованих на забезпечення стійкого зростання рентабельності, ефективну мобілізацію та використання потенціалу економічного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі. Це сприяє підвищенню ринкової вартості підприємства та відповідає ключовим завданням і меті загальної системи управління промисловим підприємством.

Основною метою моделювання процесу управління прибутком є ідентифікація можливостей підприємства для досягнення максимального рівня прибутковості через створення і впровадження відповідних управлінських процедур.

Процес управління прибутком здійснюється поетапно, відповідно до визначених цілей і завдань.

Рисунок 1.11 – Пропонована класифікація напрямів управління прибутком підприємства

Застосування даної класифікації дозволить задовольнити інформаційні потреби користувачів в детальній інформації при встановленні довгострокових цілей прибутковості та короткострокових завдань для їх досягнення, обирати ефективні методи впливу на прибутковість (зменшення витрат, зміна цін, обсягів виробництва тощо), глибше розуміти фактори формування прибутку та виявлення резервів його зростання.

РОЗДІЛ 2
ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Поліпроект» є юридичною особою за законодавством України з недержавною приватною формою власності.

Товариство є юридичною особою, має самостійний баланс, власне майно, розрахункові та інші рахунки в банках України, печатку, штампи, бланки зі своїм найменуванням, інші реквізити. Товариство засновано з метою здійснення ринкових відносин та отримання прибутку на основі задоволення потреб громадян, колективних та державних підприємств, організацій.

Основними видами діяльності підприємства за КВЕД є:

– 43.21 Електромонтажні роботи;

– 43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціювання;

– 43.99 Інші спеціалізовані будівельні роботи;

– 71.20 Технічні випробування та дослідження;

– 46.74 Оптова торгівля залізними виробами, водопровідним і опалювальним устаткуванням і приладдям до нього.

ТОВ «Поліпроект» здійснює свою діяльність на підставі Статуту та інших установчих документів у відповідності до ст.57 Господарського кодексу України, Законів України «Про господарські товариства» і «Про власність» та іншого чинного в Україні законодавства.

ТОВ «Поліпроект» імпортує на Україну устаткування і системи промислової фільтрації повітря таких відомих виробників як CompAir

(Німеччина).

За період роботи товариства були злійснені проектні роботи щодо газопостачання і водопостачання житлових будинків, автономного опалювання квартир багатоповерхових будинків, по установці вузлів обліку автоматичного погодозалежного регулювання теплопостачання. Розроблена і виконана теплова наладка на внутрішніх мережах опалювання і зовнішніх мережах теплопостачання.

Організаційна структура товариства сформована таким чином, щоб забезпечити виконання всіх необхідних функцій для повного циклу виробництва. Взаємодія з замовником розпочинається ще на етапі робочого проектування, коли досвідчені спеціалісти компанії, зокрема архітектори та інженери-конструктори, створюють детальні креслення проекту.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, на підприємстві було видано Наказ № 452 «Про організацію бухгалтерського обліку на ТОВ «Поліпроект»» від 31.12.2014 року.

У цьому наказі деталізовано основні принципи ведення обліку, визначено ключові та допоміжні напрями діяльності підприємства, перелічено первинні документи та реєстри, за допомогою яких здійснюється бухгалтерський облік, а також закріплено відповідальних осіб за реалізацію даних положень.

Результати діяльності підприємства відображаються за показниками його фінансового стану, які є індикатором фінансової конкурентоспроможності. До цих показників входять кредитоспроможність, платоспроможність та здатність виконувати зобов’язання перед державою й іншими суб’єктами господарювання. Порівняльний аналітичний баланс активів ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр. наведений таблиці 2.1. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що в аналізованому періоді відбулося зростання динаміки балансу в часі: незавершеного будівництва на 745,56 тис. грн.; основних засобів на 485,43

тис. грн.; обсягів запасів і готової продукції з 1527,0 тис. грн. до 2935,8 тис. грн., тобто на 1408,8 тис. грн., або на 192,26%.

Таблиця 2.1 – Порівняльний аналітичний баланс активів ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Показники	Фактичне значення за попередні роки			Зміни (+/-), тис. грн.		Зміни, %	
	2021	2022	2023	2022 до 2021	2023 до 2021	2022 до 2021	2023 до 2021
Основні засоби	3161,85	3135,49	3092,84	-26,36	-69,01	99,17	97,82
Запаси і готова продукція	1527,00	541,16	2935,8	-985,84	1408,8	35,44	192,26
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	108,75	192,78	2811,78	84,03	2703,03	177,27	2585,54
Дебіторська заборгованість за розрахунками	240,75	461,89	121,32	221,14	-119,43	191,85	50,39
Інша поточна дебіторська заборгованість	17,1	39,44	95,22	22,34	78,12	230,64	556,84
Гроші та їх еквіваленти	93,15	11,02	3,24	-82,13	-89,91	11,83	3,48
Витрати майбутніх періодів	13,5	3,37	0,00	-10,13	-13,5	24,96	0,00
Разом	5162,1	4385,15	9060,2	-776,95	3898,1	84,95	175,51

До негативних явищ на підприємстві можна віднести зростання обсягів дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 2023 р. на 2703,03 тис. грн., або 2585,5% проти 2021 р. Крім того відбулося зростання іншої поточної дебіторської заборгованості на 78,12 тис. грн. і скорочення загальної вартості грошових коштів на 89,91 тис. грн.

Проведено аналіз динаміки показників пасивів ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр. (табл. 2.2).

За результатами аналізу структури пасивів підприємства можна зробити висновок, що їх загальна вартість зросла на 2198,82 тис. грн., або 142,6%. У 2023 р підприємство використало нерозподілений прибуток на розвиток виробничої діяльності у розмірі 936,69 тис. грн..

Таблиця 2.2 – Порівняльний аналітичний баланс пасивів ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Показники	Фактичне значення за попередні роки			Зміни (+/-), тис. грн.		Зміни, %	
	2021	2022	2023	2022 до2021	2023 до 2021	2022 до 2021	2023 до 2021
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3374,25	3825,51	2437,56	451,26	-936,69	113,37	72,24
Неоплачений капітал	0	0	-109,8	0	-109,8	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями	125,85	219,3	582,12	93,45	456,27	174,26	462,55
Короткострокові кредити банків	0	0	734,4	0	734,4	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1559,4	315,35	3223,62	-1244,1	1664,22	20,22	206,72
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	74,85	24,99	453,96	-49,86	379,11	33,39	606,49
Інші поточні зобов'язання	27,75	0	39,06	-27,75	11,31	0,00	140,76
Разом	5162,1	4385,15	7360,92	-776,95	2198,82	84,95	142,60

У 2023 році на підприємстві відбулося значне зростання поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов’язаннями (на 456,27 тис. грн., що становить 7,9% в загальній структурі пасивів підприємства). Крім того в цьому періоді підприємство оформило короткостроковий кредит банку на суму 734,4 тис. грн., який складає 9,98% від загальної структури пасивів. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла на 1664,22 тис. грн., або 206,72%.

Показники ліквідності підприємства надають можливість з’ясувати здатність підприємства до своєчасно конвертувати свої активи (табл. 2.4).

Коефіцієнт покриття демонструє достатність оборотних активів для виконання поточних зобов’язань. Незважаючи на негативну тенденцію, що виражається скороченням цього показника на 7,34 пунктів, його рівень залишається вищим за нормативне значення.

Таблиця 2.3 – Показники платоспроможності та ліквідності ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Показник	Норматив	2021р.	2022 р.	2023р.	Відхилення 2023 р. (+/-) до	
					2022 р.	2021 р.
Загальний коефіцієнт покриття (платоспроможності)	>1	1,08	8,76	1,42	-7,34	0,34
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,5	0,11	0,93	0,02	-0,91	-0,09
Коефіцієнт незалежної (забезпеченої) ліквідності	>0,5	0,23	2,2	0,57	-1,63	0,34
Частка оборотних активів в загальній сумі активів	за планом	43,67	79,11	80,47	1,36	36,8
Частка виробничих запасів в оборотних активах	>0,5	0,79	0,73	0,55	-0,18	-0,24

Щодо коефіцієнта швидкої ліквідності, він знизився на 0,09 пунктів і вийшов за межі нормативного рівня, що вказує на проблеми з погашенням поточних зобов’язань за рахунок власних фінансових ресурсів.

Коефіцієнт незалежності підприємства знаходиться в межах нормативного значення (0,57 п.п.), він підвищився у 2023 р. на 0,34 пункти у порівнянні з 2021 р. та знизився на 1,63 пункти у порівнянні 2022 р.. Це свідчить про достатній рівень забезпеченої ліквідності.

Питома вага виробничих запасів підприємства відповідає нормативному значенню та складає 0,55 у 2023 р. В динаміці спостерігається його зниження на 0,18 п.п. у порівнянні з 2022 р. та 0,24 п.п. у порівнянні з 2021 р.

Питома вага оборотних активів підприємства є значною та складає 80,47% у 2023р. Таким чином, ТОВ «Поліпроект» є ліквідним та платоспроможним, воно має позитивну тенденцію до збільшення оборотних активів та можливість покривати власні поточні зобов’язання.

Фінансова стійкість підприємства характеризується збалансованістю ресурсів та джерел їх формування, узгодженістю доходів і витрат, а також грошових і товарних потоків. Її оцінюють за такими критеріями, як співвідношення власного та залученого капіталу, баланс між довгостроковими і короткостроковими зобов’язаннями, а також рівень

забезпечення матеріальних ресурсів власними фінансовими джерелами. Показники фінансової стійкості ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр. наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники фінансової стійкості ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Показник	Норматив	2021р.	2022 р.	2023р.	Відхилення 2023 р. (+/-) до	
					2022 р.	2021 р.
Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	>0,5	0,64	0,86	0,34	-0,52	-0,3
Маневреність робочого капіталу	За планом	0,08	0,13	0,86	0,73	0,78
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	0,35	0,11	0,72	0,61	0,37
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	1,08	1,07	1,36	0,29	0,28
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,37	0,12	0,73	0,61	0,36
Коефіцієнт поточних зобов’язань	>0,5	1,14	9,81	1,25	-8,56	0,11
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	<0,5	0,43	0,27	2,24	1,97	1,81

В аналізованому періоді відбулося зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Концентрація власного капіталу в звітному році досягла 32% від його загальної вартості. Це на 50% більше ніж в базисному 2021 році.

До негативних явищ можна віднести збільшення частки залученого капіталу на 0,61 пунктів. Питома вага поточних зобов’язань в загальній сумі джерел фінансування у 2023 році становить 34%, що на 0,16 пунктів менше за нормативне значення. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу зріс на 1,97 пункти структури і становить 2,24 пункти і це не відповідає нормативному значенню. Коефіцієнт фінансової залежності за досліджений період зріс на 0,37 пунктів, але його величина не відповідає нормативу.

Розглянувши діяльність підприємства ТОВ «Поліпроект» можна

зазначити, що за цей період підприємство працювало стабільно та отримало прибуток. Положення підприємства за підсумками 2023 року відповідно до розрахованих показників, що характеризують фінансовий стан, можна оцінити як платоспроможне та ліквідне.

2.2 Аналітичний та синтетичний облік доходів, витрат та фінансових результатів

Доходи підприємств досить різноманітні і регулюються діючими НП(С)БО з визнанням відповідно до встановлених норм. Доходи від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг визнаються в момент реалізації, коли юридичне право власності на активи переходить до покупця, а також виникає зобов’язання покупця щодо оплати. У певних випадках дохід від реалізації може визнаватися ще до фактичного продажу, наприклад, у разі тривалого виробничого циклу, що є характерним для довгострокових контрактів або надання послуг [8].

Для обліку та узагальнення інформації про доходи від реалізації товарів робіт, послуг на ТОВ «Поліпроект» використовується рахунок 70 «Доходи від реалізації».

Цей рахунок слугує для акумулювання інформації щодо отриманих доходів від реалізації готової продукції, товарів, виконаних робіт або наданих послуг, доходів від страхової діяльності, а також для обліку сум знижок, наданих покупцям, і інших вирахувань із загального доходу. Рахунок 70 «Доходи від реалізації» належить до тимчасових рахунків з характеристиками пасивного рахунка. Його призначення полягає у відображенні господарських операцій щодо доходів від продажу продукції (товарів, послуг), страхової діяльності, грального бізнесу, проведення лотерей, а також даних про знижки покупцям та інші вирахування з доходу.

На рисунку 2.1 наведено класифікацію доходів підприємства відповідно до НП(С)БО.

Рисунок 2.1 – Класифікація доходів відповідно до П(С)БО 15 «Доходи»

Кредит рахунку 70 «Доходи від реалізації» відображає збільшення доходу на основі відповідних довідок та розрахунків бухгалтерії (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Бухгалтерські облік доходів від реалізації продукції на ТОВ «Поліпроект»

Господарські операції	Дебет	Кредит	Сума
Проведено монтаж водопровідного устаткування у відповідності до договору 857 від 15.06.2023 р.	36	703	912 918,00
Податкові зобов’язання з ПДВ	702	641	152153,00
Облік доходу без ПДВ	702	79	897665,00
Отримані грошові кошти від ТОВ «Комбуд» у відповідності до договору 957 від 15.06.2023 р.	31	36	912 918,00
Дохід від продажу товарів іншим дебіторам	377	702	316 789,00
Дохід від реалізації продукції, відвантажених покупцеві в рахунок отриманої передоплати	681	701	496 131,00
Вартість поверненого обладнання	704	361	243 894,00
Знижка після дати монтажу водопровідного устаткування	704	361	93 450,00
Податкового зобов’язання з ПДВ у вартості поверненого обладнання	704	641	40 649,00
Коригування фінансового результату на суму відрахувань з доходу	791	704	243894

Дебет цього рахунку відображає: суми непрямих податків (ПДВ, акцизний податок та інші платежі, включаючи страхові внески та премії); результати змін резервів незароблених премій (для страхових організацій); списані у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» суми податку на додану вартість та інших передбачених законодавством податків; кошти, отримані підприємством для комітента або принципала; повернуті страховиками частки страхових внесків, або премій; результати змін резервів незароблених премій (у страхових організаціях); а також інші операції, пов’язані з закриттям рахунку на фінансові результати.

Аналітичний облік доходів від реалізації здійснюється за видами або групами продукції,товарів, робіт, послуг; за регіонами збуту; іншими напрямами, які визначає підприємство.

Субрахунок 704 «Вирахування з доходу» за дебетом відображає: суми надходжень за договорами комісії, агентськими та іншими подібними угодами на користь комітентів чи принципалів; розмір знижок, наданих покупцям після реалізації; вартість повернутої покупцем продукції та товарів, а також інші суми, які слід відняти з доходу. Кредит цього субрахунку зазначає списання дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати» [33].

Аналіз інформації про інші доходи, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства у звітному періоді, за винятком доходів від продажу продукції,товарів, робіт, послуг, здійснюється на рахунку 71 «Інший операційний дохід». Кредит рахунку 71 фіксує збільшення доходів, а дебет відображає суми непрямих податків: ПДВ, акцизного збору та інших платежів, а також списання сум доходів підприємства у рамках закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 71 «Інший операційний дохід» містить низку субрахунків, які охоплюють різноманітні джерела доходів, отримані в рамках операційної діяльності підприємств:

- 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які

обліковуються за справедливою вартістю» включає доходи від початкового визнання сільськогосподарської продукції чи біологічних активів, а також змін справедливої вартості біологічних активів, згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи». Для підприємств, чия основна діяльність пов'язана з торгівлею цінними паперами, тут відображається дохід від зміни вартості фінансових інструментів, оцінених за справедливою вартістю;

- 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти» фіксує позитивну різницю між ціною купівлі-продажу валюти та її балансовою вартістю;

- 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»;

- 713 «Дохід від операційної оренди активів»;

- 714 «Дохід від операційної курсової різниці»;

- 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки» охоплює доходи від санкцій за порушення господарських договорів, які визнані боржником або підтверджені рішенням суду. Тут також враховуються суми компенсацій за завдані збитки;

- 716 «Відшкодування раніше списаних активів»;

- 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»;

- 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»;

- 719 «Інші доходи від операційної діяльності» [25].

Рахунок 72 «Дохід від участі в капіталі» використовується для узагальнення даних щодо отриманих доходів від інвестицій у асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються за методом участі в капіталі.

Для обліку на рахунку 72 виділяють наступні субрахунки: 721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства», 722 «Дохід від спільної діяльності», 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства».

Кредит рахунку 72 фіксує отримання доходу, а дебет визначає списання цього доходу в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати». Аналітичний облік доходів від участі в капіталі здійснюється окремо для кожного об'єкта інвестування та за іншими ознаками,

визначеними обліковою політикою.

На рахунку 73 «Інші фінансові доходи» відображають доходи, які виникають у процесі фінансової діяльності підприємства. Це можуть бути дивіденди, відсотки та інші доходи, пов’язані з фінансовими операціями, що не реєструються на рахунку 72.

До складу рахунку 73 входять такі субрахунки: 731 «Дивіденди одержані», 732 «Відсотки одержані», 733 «Інші доходи від фінансових операцій». Кредит рахунку 73 фіксує отриману суму доходу, тоді Дебет відображає списання цих сум на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 74 «Інші доходи» використовується для ведення обліку доходів, які отримані у процесі діяльності підприємства, але не пов'язані з його основною операційною чи фінансовою діяльністю. Отримання доходу відображається за кредитом рахунку 74, тоді як дебет відображає суму непрямих податків, таких як ПДВ, акцизний податок та інші, а також проводять списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 74 «Інші доходи» включає наступні субрахунки:

- 740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів»;
- 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»;
- 742 «Дохід від відновлення корисності активів»;
- 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»;
- 745 «Дохід від безоплатно отриманих активів»;
- 746 «Інші доходи».

Інформація про доходи підприємства формується в Журналі-ордері №6, де фіксується кореспонденція рахунків для обліку доходів, а також деталізуються суми доходів за субрахунками рахунків 7 класу. Ця узагальнена інформація доповнюється даними про надходження доходів від конкретних юридичних і фізичних осіб, що потребує організації аналітичного обліку по окремих субрахунках та відповідного відображення в оборотних відомостях [58].

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 16 «Витрати», витрати являють собою зменшення економічних вигод унаслідок вибуття активів або зростання зобов'язань, що веде до скорочення власного капіталу. Виняток становлять випадки зменшення капіталу через його вилучення або розподіл між власниками (рис. 2.2).

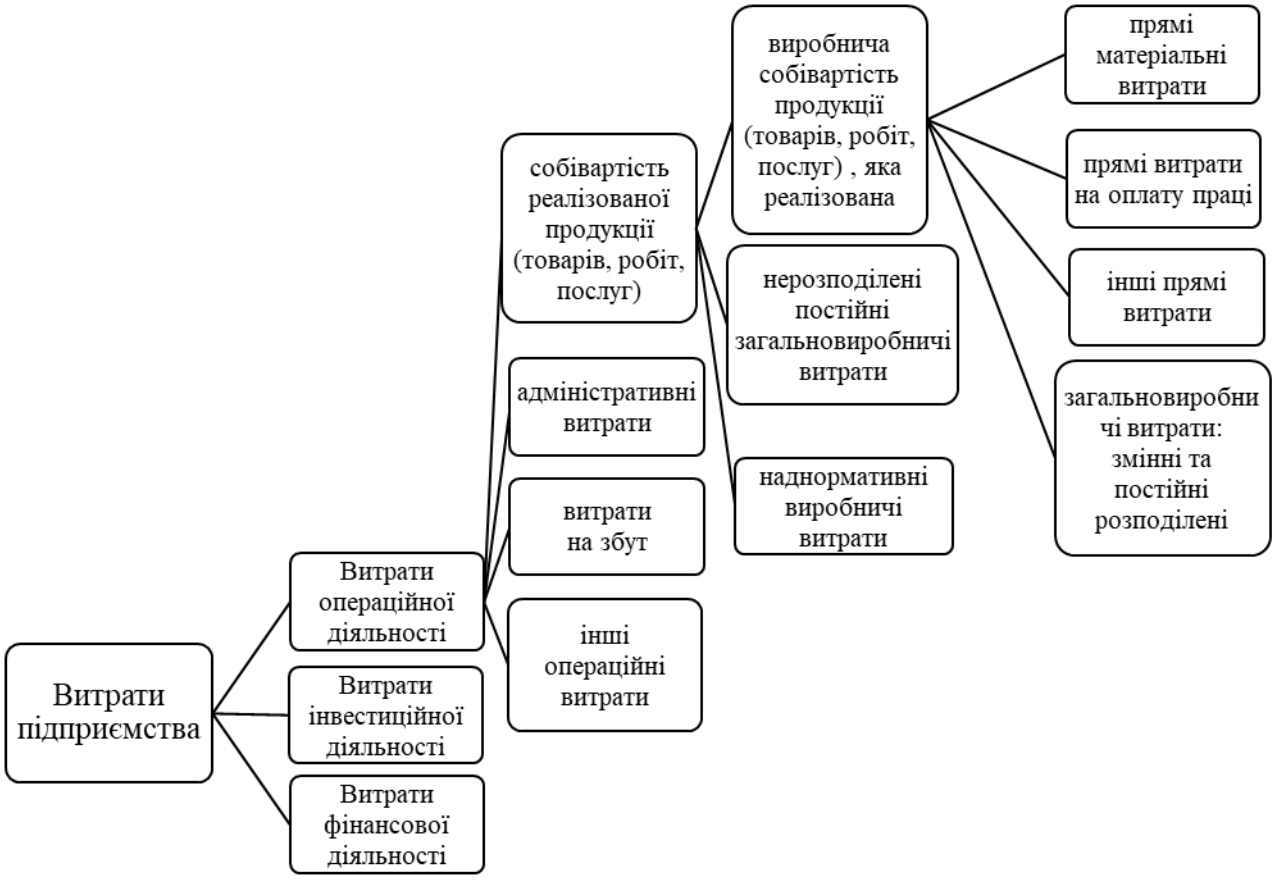

Рисунок 2.2 – Структура витрат відповідно до П(С)БО 16 [50]

Виробнича собівартість продукції, робіт або послуг є ключовою складовою загальної собівартості реалізованої продукції. Вона формується протягом звітного періоду на рахунку 23 «Виробництво» і включає такі компоненти: прямі матеріальні витрати, витрати на оплату праці, інші прямі витрати, а також змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Прямі витрати додаються до виробничої собівартості на основі первинних документів про використання матеріалів та інших виробничих ресурсів, документів, що підтверджують виконану роботу робітниками, а

також розрахунків бухгалтерії щодо відрахувань на соціальні потреби. Їхня особливість полягає в тому, що такі витрати безпосередньо зараховуються до собівартості конкретних видів продукції чи послуг без необхідності попереднього розподілу [61].

Для обліку даних щодо собівартості реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт чи наданих послуг використовується рахунок 90 «Собівартість реалізації». У дебет цього рахунку записується виробнича собівартість реалізованої продукції, робіт чи послуг; фактична собівартість реалізованих товарів (виключаючи торгові націнки), а також страхові виплати, що здійснюються відповідно до страхових договорів. У кредиті рахунку відображається списання дебетових оборотів у рамках їх закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Облік реалізації робіт на ТОВ «Поліпроект»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
	Перша подія – відвантаження			
1	Дохід від реалізації робіт, у т. ч. ПДВ	361	701	912 918,00
2	Податкові зобов’язання з ПДВ	701	641	152153,00
3	Собівартість реалізованих робіт	901	26	556 780,00
4	Списано дохід на фінансовий результат	701	791	203975,00
5	Списано на фінансовий результат	791	901	556 780,00
6	Отримані грошові кошти від покупця	311	361	912 918,00
	Перша подія – надходження попередньої оплати			
1	Попередня оплата від покупця, у т. ч. ПДВ	311	681	560 748,00
2	Податкове зобов’язання з ПДВ	643	641	93458,00
3	Дохід від реалізації продукції , у т. ч. ПДВ	361	701	560 748,00
4	ПДВ	701	643	93458,00
5	Собівартість реалізованих робіт	901	23	370 050,00
6	Віднесено суму доходу на фінансовий результат	701	791	467290
7	Собівартість реалізації на фінансовий результат	791	901	370 050,00
8	Відображено взаємозалік	681	361	560 748,00

Рахунок 90 «Собівартість реалізації» включає такі субрахунки: 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»; 902 «Собівартість реалізованих товарів»; 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг»; 904 «Страхові виплати» (застосовується підприємствами-страховиками).

Загальновиробничі витрати розподіляють на змінні та постійні. Загальновиробничі змінні витрати включають видатки, пов’язані з обслуговуванням та управлінням виробничими процесами (наприклад, цехів або дільниць), які змінюються прямо чи майже прямо пропорційно до змін обсягу діяльності. Розподіл таких витрат здійснюється на кожен об’єкт витрат за допомогою бази розподілу (годин праці, заробітної плати, рівня діяльності, прямих витрат тощо) та визначається відповідно до фактичної потужності звітного періоду.

Загальновиробничі постійні витрати, у свою чергу, охоплюють витрати на обслуговування та управління виробництвом, що залишаються стабільними або майже незмінними незалежно від коливань обсягу діяльності.

Розподіл постійних загальновиробничих витрат проводиться між об’єктами витрат із використанням бази розподілу, яка може включати години праці, заробітну плату, обсяг діяльності, прямі витрати тощо, при умовах нормального рівня потужності. У випадку, коли виникають нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, вони враховуються в собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг у тому періоді, коли були понесені. Важливо зазначити, що загальна сума розподілених і нерозподілених постійних витрат не повинна перевищувати їх реальну фактичну величину [63].

Рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» використовується для обліку виробничих накладних витрат, пов'язаних з організацією виробництва та управлінням цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва. До цього входять також витрати на експлуатацію та утримання обладнання і машин. На дебеті рахунка 91 відображаються суми визнаних витрат, а на кредиті – щомісячне списання цих витрат на рахунки 23 «Виробництво» та 90 «Собівартість реалізації». Аналітичний облік ведеться за місцями виникнення витрат, центрами відповідальності та видами витрат відповідно до встановлених

правил (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Облік загальновиробничих витрат на ТОВ «Поліпроект»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Нарахована заробітна плата загальновиробничому персоналу	91	66	150 709,00
2	Нараховано ЄСВ на заробітну плату загальновиробничого персоналу	91	65	33 151,00
3	Запаси, що використані на загальновиробничі потреби	91	20	38 000,00
4	Амортизація необоротних активів загальновиробничого призначення	91	13	59 775,00
5	Послуги сторонніх організацій на загальновиробничі потреби , в т.ч. ПДВ	91 641	685 685	115 006,00 26 000,00
6	Списання розподілених загальновиробничих витрат	23	91	437628,00
7	Списання нерозподілених загальновиробничих витрат	90	21	337628,00

Витрати, які пов'язані з операційною діяльністю, але не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), поділяються на адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Адміністративні витрати охоплюють загальногосподарські витрати, спрямовані на забезпечення функціонування та управління підприємством. До них відносяться:

- загальні корпоративні витрати, як-от організаційні витрати, витрати на річні збори, представницькі заходи тощо;

- витрати на службові відрядження та утримання адміністративного апарату підприємства й іншого персоналу, зайнятого загальногосподарськими функціями;

- витрати на утримання основних засобів;

- винагороди за професійні послуги, зокрема аудиторські, юридичні та інші;

- витрати на забезпечення зв’язку;

- витрати на врегулювання спорів у судових інстанціях;

- податки, збори та інші обов'язкові платежі, встановлені законодавством (за винятком тих, що входять до собівартості продукції, робіт чи послуг);

- оплата розрахунково-касового обслуговування та додаткових послуг банків, а також витрати, пов'язані з операціями купівлі-продажу валюти [24].

На рахунку 92 «Адміністративні витрати» обліковуються загальногосподарські витрати, які стосуються управління та обслуговування підприємства. По дебету рахунка 92 відображаються суми визнаних адміністративних витрат, а по кредиту відображають їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Аналітичний облік ведеться за статтями витрат (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Облік адміністративних витрат на ТОВ «Поліпроект»

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Заробітна плата адміністративного персоналу	92	661	83 600,00
2	ЄСВ на заробітну плату адміністративного персоналу	92	651	18 392,00
3	Запаси, використані на адміністративні потреби	92	20	22370,00
4	Амортизація необоротних активів загальногосподарського призначення	92	13	27 800,00
5	Послуги сторонніх організацій загально-господарського призначення, в. т. ч. ПДВ	92 641	685 685	22 870,00 4574,00
6	Списано адміністративні витрати на фінансові Результати	791	92	175022,00

Витрати на збут охоплюють усі витрати, пов'язані з реалізацією продукції, товарів, робіт чи послуг. Вони включають:

– на пакувальні матеріали для готової продукції на складі;

– на ремонт тари;

– оплату праці та комісійні виплати продавцям, торговим агентам і працівникам підрозділів, що займаються збутом;

– пов'язані з рекламою та проведенням маркетингових досліджень;

– на передпродажну підготовку товарів;

– відрядження працівників, які забезпечують збут;

– на утримання основних засобів та інших необоротних активів, пов’язаних зі збутом (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);

– на транспортування, перевалку і страхування готової продукції або товарів, а також транспортно-експедиційні та інші логістичні послуги відповідно до умов договору поставки;

– гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;

– страхування готової продукції чи товарів, призначених для продажу, які зберігаються на складі підприємства та інші пов’язані витрати [19].

На рахунку 93 «Витрати на збут» здійснюється облік витрат, що пов’язані зі збутом продукції, товарів, виконанням робіт та наданням послуг. За дебетом цього рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, тоді як за кредитом зазначаються суми списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Облік витрат на збут у системі рахунків бухгалтерського обліку реалізується за аналогією з обліком адміністративних витрат, як показано в таблиці (2.9).

Таблиця 2.9 – Облік витрат на збут на ТОВ «Поліпроект»

№ з\п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума
		Дебет	Кредит	
1	Заробітна плата працівникам відділу збуту	93	661	43 470,00
2	Відрахування ЄСВ працівникам відділу збуту	93	651	9563,00
3	Витрати на відрядження працівників відділу збуту	93	372	38 556,00
4	Амортизація основних засобів відділу збуту	93	131	33 278,00
5	Витрати на страхування готової продукції	93	311	86 780,00
6	Послуги реклами	93	311	22 900,00
7	Списані на фінансовий результат витрати на збут	791	93	234547

Рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності» обліковує витрати, пов'язані з операційною діяльністю підприємства, які не підлягають відображенню на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91

«Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут». За дебетом цього рахунку фіксується сума витрат, які визнаються підприємством, а за кредитом – їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для обліку фінансових видатків у плані рахунків бухгалтерського обліку передбачено рахунок 95 «Фінансові витрати», структурований на такі субрахунки: 951 «Відсотки за кредит»; 952 «Інші фінансові витрати». Сума визнаних витрат відображається за дебетом цього рахунку, а їхнє списання – за кредитом з перенесенням на рахунок 79 «Фінансові результати».

До складу витрат інвестиційної діяльності входять видатки на капітальне будівництво, придбання та виготовлення основних засобів, нематеріальних активів, купівлю довгострокових і поточних фінансових інвестицій, а також видатки, пов’язані з реалізацією необоротних активів і фінансових інвестицій. Облік витрат на капітальні та фінансові інвестиції здійснюється шляхом використання рахунків: 14 «Довгострокові фінансові інвестиції»; 15 «Капітальні інвестиції»; 35 «Поточні фінансові інвестиції».

На рахунках класу 9 ведеться облік лише втрат від участі в капіталі та витрат, пов’язаних із реалізацією необоротних активів і фінансових інвестицій. Втрати від участі в капіталі являють собою збитки від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких здійснюється методом участі в капіталі [9].

Рахунок 96 «Втрати від участі в капіталі» використовується для обліку втрат, пов’язаних із зменшенням вартості інвестицій, що оцінюються за методом участі в капіталі, які виникають у процесі інвестиційної діяльності підприємства. За дебетом цього рахунку відображаються суми визнаних втрат, а за кредитом – списання цих сум на рахунок 79 «Фінансові результати». Рахунок 97 «Інші витрати» призначений для обліку витрат, які виникають у процесі діяльності підприємства, але не стосуються фінансових витрат і не мають зв’язку з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг. За дебетом рахунку зазначаються визнані витрати, а за

кредитом – їх списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 97 «Інші витрати» має наступні субрахунки: 970 «Витрати від зміни вартості фінансових інструментів»; 971 «Собівартість реалізованих фінансових інвестицій»; 972 «Втрати від зменшення корисності активів»; 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»; 975 «Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій»; 976 «Списання необоротних активів»; 977 «Інші витрати діяльності»

На рахунку 98 «Податок на прибуток» здійснюється облік витрат, пов'язаних із податком на прибуток, що включає поточний податок, відстрочене податкове зобов'язання і відстрочений податковий актив. В кінці звітного періоду всі операції за рахунками доходів і витрат (701, 711, 712, 901, 92, 93, 94) закриваються шляхом перенесення сум на рахунок 791 «Фінансові результати». Після цього визначається кінцевий фінансовий результат - прибуток або збиток, який відповідно відображається на рахунку 441 або 442. На рисунку 2.3 подано схему закриття рахунків доходів та витрат, пов'язаних із реалізацією готової продукції, з відображенням її у фінансовому результаті.

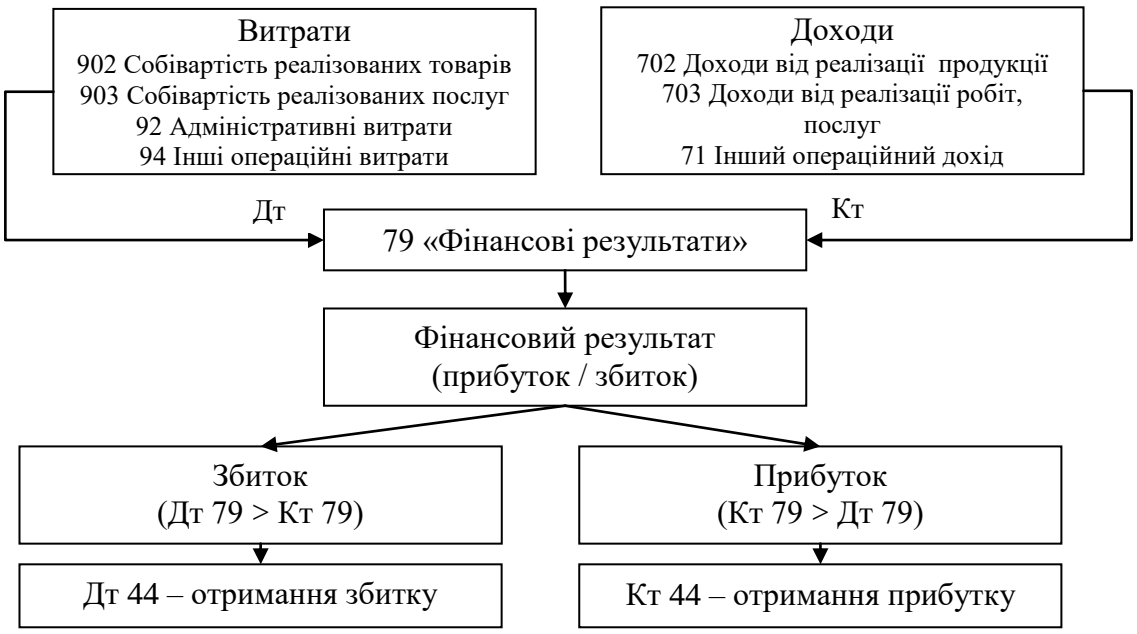

Рисунок 2.3 – Схема обліку доходів, витрат та фінансових результатів на ТОВ «Поліпроект»

Бухгалтерський облік на підприємстві, ведеться по журнальній формі обліку та по автоматизованій формі обліку з використанням бухгалтерської програми M.E.Doc. На рисунку 2.4 зображені процес бухгалтерського обліку ТОВ «Поліпроект» в програмі M.E.Doc.

Рисунок 2.4 – Процес бухгалтерського обліку на ТОВ «Поліпроект» в програмі M.E.Doc

Крім того, надаються звіти з аналітичного обліку, серед яких: оборотно-сальдова відомість по рахунку з деталізацією за об'єктами аналітичного обліку, аналіз рахунка з розподілом за об'єктами аналітики, аналіз об'єкта аналітики за рахунками, а також картка операцій для конкретного об'єкта аналітики.

На підставі проведеного дослідження можна окреслити основні завдання організації обліку фінансових результатів діяльності ТОВ «Поліпроект»: забезпечення правильного та повного документального оформлення операцій і своєчасного внесення даних до регістрів обліку доходів і результатів діяльності; ведення контролю за коректним визначенням фінансового результату від основної діяльності для подальшого

оподаткування; надання достовірної та оперативної інформації про фінансові результати підприємства; здійснення контролю за рухом і наявністю прибутку в межах підприємства; узагальнення даних щодо нерозподіленого прибутку або невідшкодованих збитків організації.

2.3 Напрями оптимізації організації обліку доходів на підприємстві

Формування достовірної облікової інформації для забезпечення ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання визначає створення чіткого процесу виявлення, вимірювання, реєстрації та відображення господарських операцій у бухгалтерських рахунках і регістрах. Ключовою частиною організації облікової системи на підприємстві є управління доходами і витратами, адже саме це значною мірою впливає на безперервність виробничого циклу, рух грошових коштів (як вхідних, так і вихідних потоків), а також загальну стабільність роботи підприємства. В основному елементи облікової політики, пов’язані з організацією доходів промислових підприємств, мають спільний характер. Однак специфічні особливості виробництва в окремих галузях вимагають розробки унікальних підходів до формування облікової політики, особливо щодо визначення складових витрат. Це є актуальним завданням для подальших досліджень, зокрема у сфері підприємств енергетичного сектору.

Організація обліку є одним із найвідповідальніших етапів заснування підприємства та його підготовки до ведення господарської діяльності.

Наказ про впровадження облікової політики на підприємстві готує головний бухгалтер і затверджує керівник з метою забезпечення належного бухгалтерського обліку відповідно до вимог чинного законодавства України та внутрішніх регламентів власників. Як зазначає В.Г. Швець, розроблення та впровадження облікової політики на кожному підприємстві сприяє

вдосконаленню бухгалтерського обліку і звітності, що у підсумку забезпечує ефективність прийняття рішень і загальну результативність діяльності підприємства. Саме тому формування організаційно-методичних підходів до облікової політики в аспекті доходів і витрат є ключем до правильного визначення фінансових результатів господарської діяльності [72].

Різнопрофільній характер діяльності ТОВ «Поліпроект» потребує отримання інформації про одержання доходу від різних напрямів його діяльності. У зв'язку з чим, аналітичний облік доходів від реалізації буде доцільно вести за видами виконаних робіт, наданих послуг та напрямками реалізації товарів (рис. 2.5).

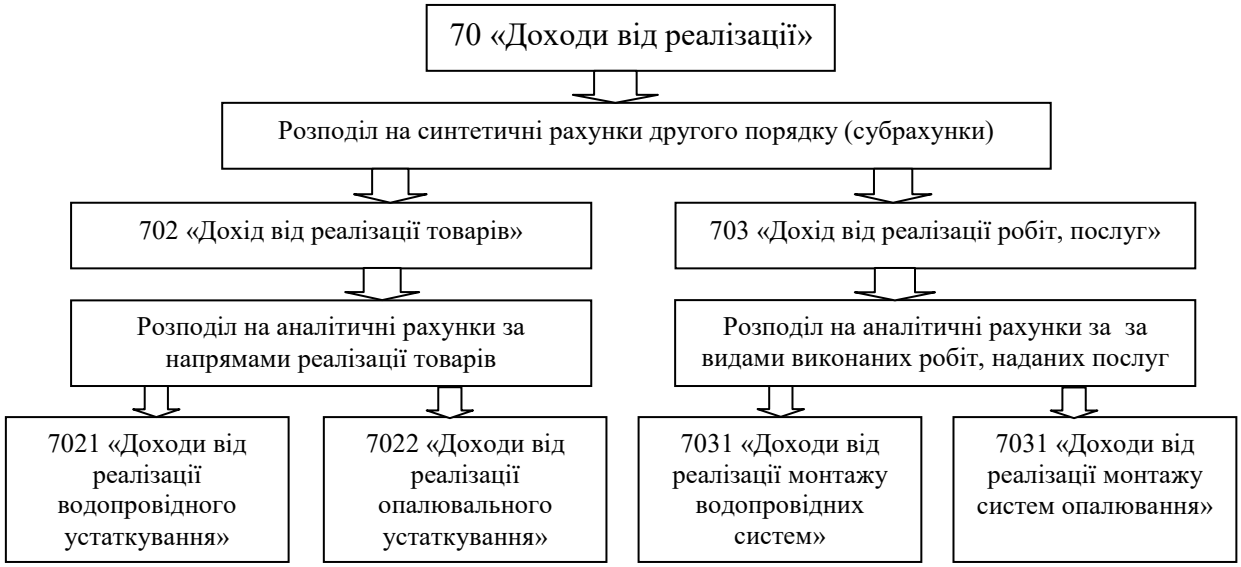

Рисунок 2.5 – Пропонований аналітичний облік доходів від реалізації

На підставі проведеного дослідження, групи доходів від реалізації товарів запропоновано відображати з використанням наступних аналітичних рахунків до субрахунку 702 «Доходи від реалізації товарів»: 7021 «Доходи від реалізації водопровідного устаткування»; 7022 «Доходи від реалізації опалювального устаткування».

Відповідно, групи доходів від реалізації робіт, послуг запропоновано відображати з використанням аналітичних рахунків до субрахунку 703

«Доходи від реалізації робіт, послуг»: 7031 «Доходи реалізації монтажу водопровідних систем»; 7032 «Доходи реалізації систем опалювання».

Використання ТОВ «Поліпроект» запропонованих регістрів значно розширить можливості формування облікових даних про отримані доходи, забезпечить додатковий контроль при їх списанні на фінансовий результат. Така інформація стане важливим інструментом для апарата управління в процесі контролю та прогнозування рівня прибутковості підприємства.

Запропонований підхід до організації аналітичного обліку доходів та його документального оформлення дозволяє ефективно контролювати суми отриманих доходів від реалізації за видами діяльності, визначати найбільш рентабельні види товарів, робіт, послуг та прогнозувати зміни їх прибутковості. Крім того, накопичення інформації за субрахунками другого порядку створює базу для прийняття зважених управлінських рішень і проведення якісних аналітичних досліджень.

Аналітичний та синтетичний облік доходів від реалізації є важливим елементом бухгалтерського обліку підприємства. Формування системи аналітичного відображення інформації про доходи має враховувати особливості організаційної структури підприємства, а також специфіку завдань поточного менеджменту, що виконуються в ході його повсякденної діяльності.

Запропонований підхід для побудови аналітичного обліку доходів від реалізації дозволяє визначати найприбутковіші категорії товарів, робіт чи послуг, а також приймати рішення щодо скорочення або припинення виробництва менш рентабельних напрямків. Така інформація стане корисним інструментом для керівництва підприємства при аналізі ефективності фінансово-господарської діяльності й забезпеченні прийняття зважених управлінських рішень.

Від раціональної організації системи обліку доходів від реалізації значною мірою залежить ефективність управлінських рішень і загальне управління підприємством. Саме це визначає перспективи розвитку

організації, її інвестиційну привабливість, кредитоспроможність та ринкову вартість.

РОЗДІЛ 3

ДІАГНОСТИКА РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ПОЛІПРОЕКТ»

3.1 Аналіз та оцінка формування прибутку підприємства

Результат господарської діяльності підприємства визначається як прибуток або збиток. Для аналізу формування прибутку застосовуються наступні показники:

– маржинальний прибуток, що представляє собою різницю між доходами від реалізації продукції та прямими виробничими витратами, пов'язаними із цією продукцією;

– прибуток від реалізації продукції, робіт і послуг, який розраховується як різниця між маржинальним прибутком і постійними витратами в межах звітного періоду;

– балансовий прибуток, включаючи фінансові результати продажу продукції, робіт чи послуг, а також доходи і витрати від фінансової, інвестиційної діяльності та позареалізаційних операцій;

– прибуток до оподаткування, який становить різницю між балансовим прибутком і сумою доходів, що оподатковуються, наприклад, доходи від цінних паперів, або доходи від участі в спільних підприємствах, враховуючи також податкові пільги відповідно до чинного законодавства;

– чистий прибуток, тобто прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства після сплати всіх податків, економічних санкцій та іншої обов'язкової фінансової відповідальності;

– капіталізований або реінвестований прибуток є частиною нерозподіленого прибутку, яка спрямовується на фінансування розвитку активів і формує фонд накопичення;

– споживаний прибуток є частиною прибутку, яка йде на виплату дивідендів, винагород персоналу або фінансування соціальних програм [62].

Показники прибутку є ключовим інструментом для оцінки виробничої та фінансової ефективності підприємства, адже вся його діяльність спрямована на досягнення прибутку. Саме прибуток виступає джерелом для сплати податків.

У процесі аналізу важливо дослідити склад і структуру балансового прибутку. Аналізуючи динаміку прибутковості, необхідно враховувати вплив інфляційних чинників на зміну його обсягу. Для цього виручку коригують із урахуванням середньозваженого індексу зростання цін на продукцію підприємства в межах галузі, а витрати на реалізовану продукцію зменшують, виключаючи їхнє збільшення через зростання цін на використані ресурси за аналізований період.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства охоплює кілька ключових аспектів. По-перше, це оцінка змін кожного показника за поточний аналізований період, що називається горизонтальним аналізом фінансових результатів за звітний проміжок. По-друге, здійснюється дослідження структури відповідних показників та їхніх змін, яке загальновідоме як вертикальний аналіз. І, нарешті, проводиться вивчення динаміки змін показників фінансових результатів хоча б у найбільш узагальненому вигляді за декілька звітних періодів, що називається трендовим аналізом [78].

Як уже зазначалося раніше, собівартість продукції є ключовим чинником, який впливає на прибутковість підприємства. Прибутковість характеризується абсолютними та відносними показниками. До абсолютних показників належать прибуток від реалізації продукції, доходи від позареалізаційної діяльності, балансовий прибуток та чистий прибуток. Серед відносних показників особливе значення мають рівень рентабельності продукції, структура виручки від її реалізації та структура балансового прибутку.

Метою аналізу результатів діяльності підприємств є визначення рівня

повноти та якості досягнутих показників, оцінка динаміки абсолютних і відносних параметрів, вивчення напрямків та ступеня впливу різних чинників на зміни у прибутковості та рентабельності, а також пошук можливих резервів для подальшого розвитку. На результати діяльності підприємств впливає широкий спектр чинників, які, залежно від ступеня їх взаємозалежності, поділяються на чинники першого та другого порядку. До першої групи належать зміни у прибутку від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг), іншої реалізації, а також позареалізаційні результати [60].

Оцінка показників фінансових результатів діяльності ТОВ «Поліпроект» наведена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Показники результатів діяльності ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр., тис.грн.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
				у сумі	у відсотках
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5027,25	5119,89	8477,44	3450,19	168,63
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4340,87	4650,73	5519,48	1178,61	127,15
Валовий прибуток (збиток)	686,38	469,16	2957,96	2271,58	430,95
Адміністративні витрати	340,33	382,12	382,44	42,11	112,37
Інші операційні доходи	0	2,21	3,84	3,84	0,00
Інші операційні витрати	66,75	47,43	1085,44	1018,69	1626,13
Фінансові результати від операційної діяльності	279,3	41,82	1493,92	1214,62	534,88
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	279,3	41,82	1493,92	1214,62	534,88
Чистий прибуток (збиток)	228,6	34,29	1225,01	996,41	535,87

За результатами аналізу фінансових результатів підприємства за 2021-2023 рр. відзначимо їх позитивну динаміку. Дохід від реалізації зріс на 3450,19 тис. грн., або на 68,63 % а чистий прибуток збільшився на 996,41 тис. грн. або у 5,35 рази.

Наочне представлення результатів діяльності аналізованого

підприємства наведено на рис. 3.1.

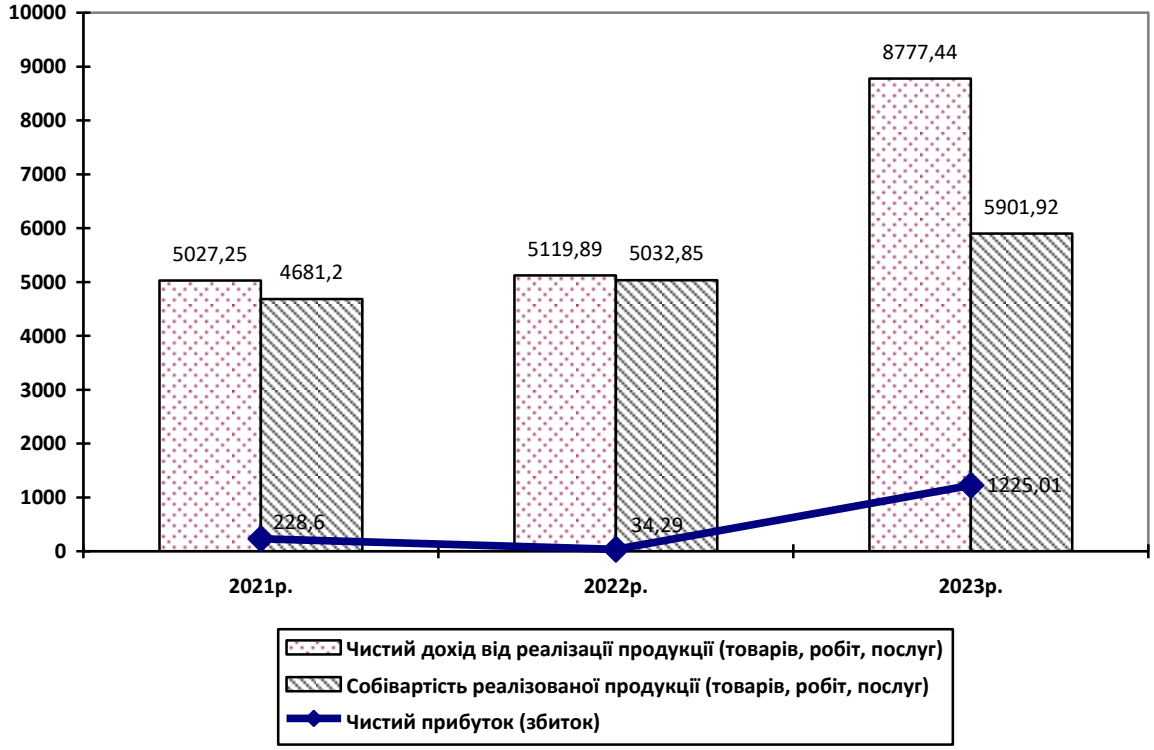

Рисунок 3.1 – Результати діяльності ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр., тис. грн

Позитивним є також той факт, що собівартість зростала повільніше у порівнянні з чистим доходом, що забезпечило формування валового прибутку на рівні 2956,97 тис. грн. у 2023 році у порівнянні з 469,16 тис. грн. у 2022 році та 686,38 тис. грн. у 2021 році, відповідно. Інші операційні доходи мали дуже незначне зростання: з 2,21 тис. грн. у 2022 році до 3,84 тис. грн. у 2023 році. Суттєво зросли обсяги інших операційних витрат: з 66,75 тис. грн. у 2021 році до 1085,44 тис. грн. у 2023 році.

Збільшення фінансових результатів від операційної діяльності відбулося більше ніж в п’ять разів у порівнянні з 2021 роком.

Чистий прибуток у 2023 році становив 1225,01 тис. грн., що на 996,41 тис. грн. більше ніж у 2021 році. Показники динаміки чистого прибутку аналізованого підприємства подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Аналіз динаміки чистого прибутку ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Період, роки	Показники, грн.	Абсолютний приріст, грн.		Темп зростання, %		Темп приросту, %	
		базисний	ланцю-говий	базисний	ланцю-говий	базисний	ланцю-говий
2021	228,6	-	-	-	-	-	-
2022	34,29	-194,31	-194,31	15,00	15,00	-85,00	-85,00
2023	1225,01	996,41	1190,72	535,88	3572,26	435,88	3472,26

На підставі аналізу зазначених показників можна зробити висновок, що протягом аналізованого періоду на підприємстві було відсутнє стабільне зростання суми чистого прибутку у порівнянні з базисним рівнем. Абсолютний приріст чистого прибутку у порівнянні з 2021 роком становить 996,41 тис. грн., а темпи приросту у 2023 році у порівнянні з цим періодом дорівнюють 435,88%.

І хоча результати дослідження свідчать про відсутність стабільності діяльності підприємства, але воно має позитивну динаміку зростання чистого прибутку.

Наступним етапом є аналіз структури доходів і витрат, що були понесені для отримання визначених доходів, тому що під час їх порівняння розраховуються фінансові результати (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Показники структури доходів ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис.грн	питома вага, %	сума,тис. грн.	питома вага, %	сума,тис. грн.	питома вага, %	сума	пит. вага	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5027,25	100	5119,89	99,96	8477,44	99,95	3450,19	-0,05	68,63
Інші операційні доходи	0	0	2,21	0,04	3,84	0,05	3,84	0,05	0,00
Разом	5027,25	100	5122,10	100	8481,28	100,00	3454,03	0	68,71

У 2023 році спостерігається збільшення обсягів доходів у порівнянні з 2021 роком (рис. 3.2). Також спостерігаються незначні структурні зрушення, зокрема, у структурі загальної суми доходів зменшилася питома вага чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг.

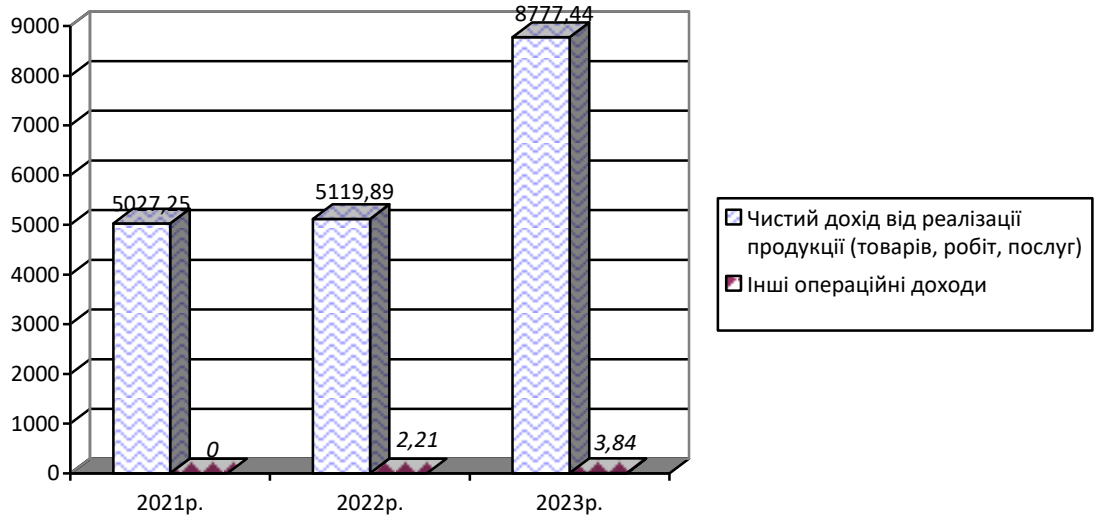

Рисунок 3.2 – Структура доходів ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

В аналізованому періоді спостерігається зростання витрат (табл. 3.4). Така зміна зумовлена зростанням собівартості реалізованих товарів та робіт на 1178,61 тис. грн. або на 27,15%, інших операційних витрат на 1018,69 тис. грн. або понад 15 разів. І у зв'язку зі збільшенням суми прибутку зросла сума податку на прибуток на 218,21 тис. грн. або понад чотири рази.

Таблиця 3.4 – Структура витрат ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн.	пито-ма вага, %	сума, тис. грн.	пито-ма вага, %	сума, тис. грн.	пито-ма вага, %	сума	питома вага	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4340,87	90,46	4650,73	91,41	5519,48	76,06	1178,61	-14,4	27,15

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Адміністративні витрати	340,33	7,09	382,12	7,51	382,44	5,27	42,11	-1,82	12,37
Інші операційні витрати	66,75	1,39	47,43	0,93	1085,44	14,96	1018,69	13,57	1526,13
Податок на прибуток	50,70	1,06	7,53	0,15	268,91	3,71	218,21	2.65	430,39
Разом	4798,65	100,0	5087,81	100	7256,27	100	2457,62	0	53,49

Відповідно, ці зміни вплинули на загальну структуру витрат: питома вага собівартості товарів та робіт зменшилась на 14,40%, а питома вага інших операційних витрат значно зросла на 13,57% (рис. 3.3).

Збільшення прибутку призвело до зростання питомої ваги податку на прибуток на 2,65%.

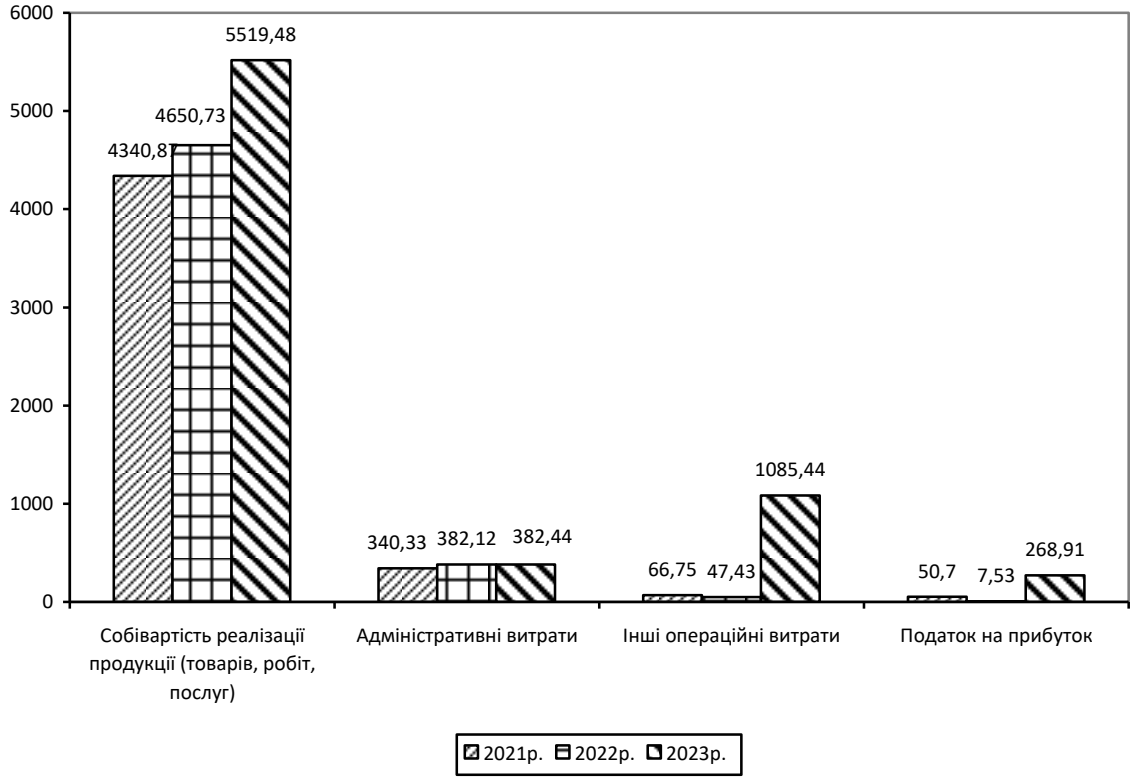

Рисунок 3.3 – Динаміка витрат за елементами ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Ефективність діяльності підприємства значною мірою визначається раціональним та економічно обґрунтованим використанням усіх видів

ресурсів. Зменшення витрат операційної діяльності залишається актуальним завданням, адже саме витрати виступають ключовим внутрішнім фактором впливу на функціонування підприємства. Рівень виробництва напряму визначає ефективність його господарської діяльності незалежно від організаційної форми [54].

Для виявлення можливостей скорочення витрат здійснюється аналіз операційних витрат у динаміці протягом кількох звітних періодів. Це дозволяє оцінити тенденції у зміні витрат, визначити їхню абсолютну та відносну економію або, навпаки, надмірність (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Структура собівартості реалізації за елементами за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р.		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума,тис. грн.	питома вага, %	сума,тис. грн.	питома вага, %	сума	питома вага	%
Матеріальні затрати	2476,35	52,90	3356,91	66,70	4343,81	76,89	1867,46	23,99	75,41
Витрати на оплату праці	987,74	21,10	442,88	8,80	697,73	12,35	-290,01	-8,75	-29,36
Відрахування на соціальні заходи	365,13	7,80	166,09	3,30	141,65	2,51	-223,48	-5,29	-61,21
Амортизація	112,35	2,40	65,43	1,30	21,90	0,39	-90,45	-2,01	-80,50
Інші витрати собівартості	739,64	15,80	1001,54	19,90	443,94	7,86	-295,70	-7,94	-39,98
Разом	4340,87	100,00	4650,73	100,00	5519,48	100,00	1078,61	0,00	27,15

На підставі аналізу можна зазначити, що сума собівартості реалізації в аналізованому періоді зросла на 1178,61 тис. грн., або на 27,15%. У звітному періоді зросли матеріальні витрати на 75,41%, або на 1867,46 тис. грн. Витрати на оплату праці скоротилися на 29,36 %., а відрахування на соціальні заходи на 61,21%. Інші операційні витрати зменшилися на 295,7 тис. грн. або 39,98% (рис.3.4).

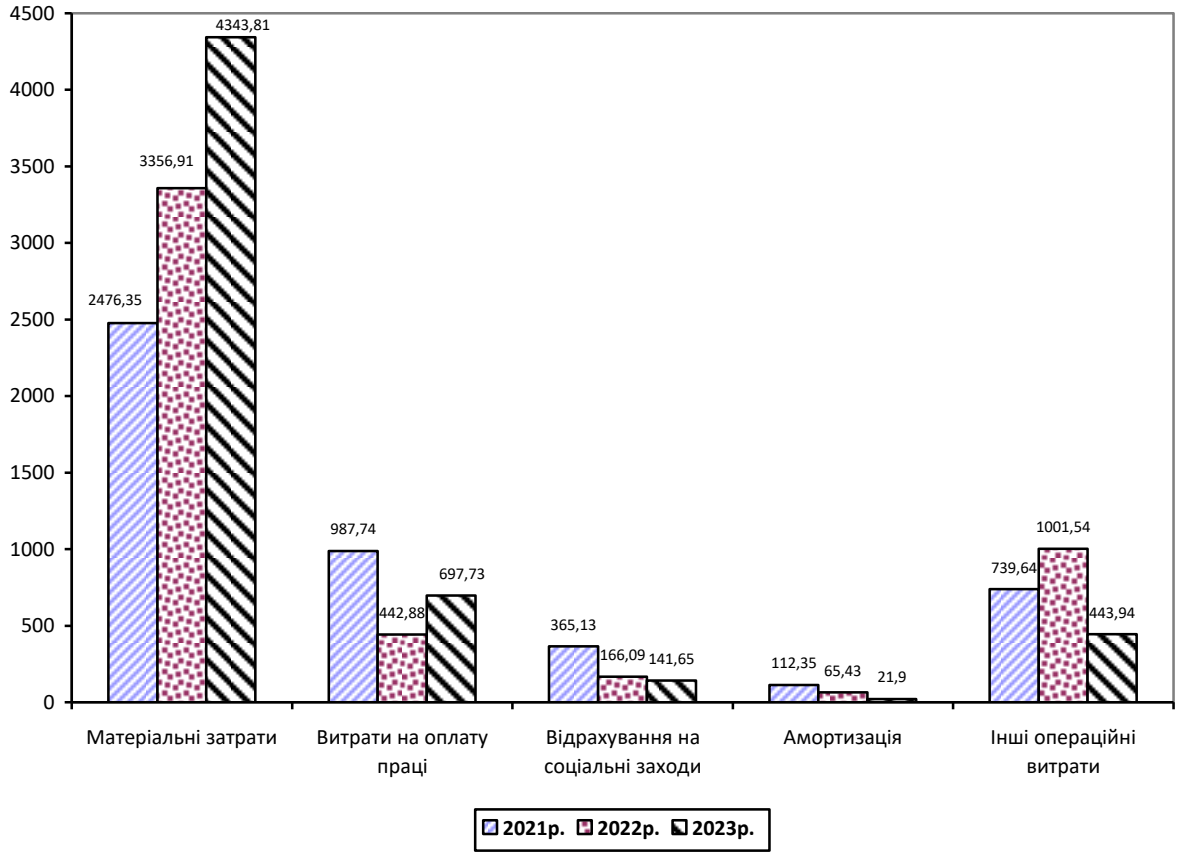

Рисунок 3.4 – Структура собівартості реалізації за елементами витрат ТОВ «Поліпроект»

Як бачимо, найбільші зміни у структурі витрат відбулися за статтею «матеріальні витрати» і її питома у 2023 році в порівнянні з 2021 роком збільшилась на 23,99%. і становила 76,89%.

Динаміка формування операційних витрат підприємства безпосередньо залежить від зростання обсягів виконаних робіт, а також від впливу негативних факторів, таких як збільшення цін на сировину, матеріали, паливо тощо. Витрати на заробітну плату, разом із відрахуваннями на неї, зменшуються через скорочення чисельності працівників на підприємстві. Крім того, спостерігається зниження амортизаційних та інших операційних витрат.

Аналіз показників рентабельності дозволяє оцінити досягнутий рівень прибутковості, визначити його динаміку, а також з'ясувати причини та

фактори, що впливають на величину зазначених показників (див. табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Показники рентабельності господарської діяльності ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. до 2021 р. (+/-)
1. Валовий прибуток, тис. грн.	686,38	469,16	2957,96	2271,58
2. Прибуток від операційної діяльності, тис.грн	279,3	41,82	1493,92	1214,62
3. Прибуток до оподаткування, тис. грн.	279,3	41,82	1493,92	1214,62
4. Чистий прибуток, тис. грн.	228,6	34,29	1225,01	996,41
5. Чистий дохід, тис. грн.	5027,25	5119,89	8477,44	3450,19
6. Собівартість реалізованих товарів, робіт, тис.грн	4340,87	4650,73	5519,48	1178,61
7. Витрати операційної діяльності, тис. грн.	4747,95	5080,28	6987,36	2239,41
8. Рентабельність основної діяльності (витратний підхід), % (ряд. 1 / ряд. 6)	15,81	10,09	53,59	35,46
9. Валова рентабельність продажу, % (ряд. 1 / ряд. 5)	13,65	9,16	34,89	21,34
10. Рентабельність операційної діяльності, % (ряд. 2 / ряд. 7)	5,88	0,82	21,38	15,50
11. Рентабельність звичайної діяльності (ряд. 3 / ряд. 7)	5,88	0,82	21,38	15,50
12. Чиста рентабельність продажу (ряд. 4 / ряд. 5)	4,55	0,67	14,45	9,90

Валова рентабельність продажу підприємства збільшилась на 21,34%. і становила у 2023 р. 34,89%. І такий результат є підтвердженням того, що підприємство має позитивну тенденцію щодо збільшення прибутку від основної діяльності.

Також позитивною динамікою є збільшення показників рентабельності як від звичайної діяльності на 15,50 %, так і рентабельності продажу на 9,90 %. Зросла рентабельність витрат, як їх загального обсягу на 15,50 % так і собівартості на 35,46 %, відповідно.

Таким чином, проведене дослідження показує зростання чистого доходу від реалізації продукції, та, відповідно, збільшення операційних і неопераційних витрат. Такий результат пов’язаний з розширенням масштабів

реалізації продукції підприємства і є позитивним фактором.

Такий розвиток ситуації сприяє підвищенню рівня прибутковості підприємства в динаміці. Показники рентабельності також залишаються на високому рівні, що свідчить про ефективність підходу до управління прибутком підприємства.

3.2 Оцінка ефективності управління прибутком підприємства

Рівень ефективності функціонування підприємства найкраще характеризується показниками рентабельності, що свідчать про прибутковість чи збитковість діяльності. Рентабельність є якісним показником, який відображає ефективність використання витрат або ресурсів у процесі виробництва, реалізації товарів, виконання робіт чи надання послуг.

Для оцінки рентабельності економічних галузей, що лежить в основі їхньої фінансової стійкості, використовується сукупний прибуток, отриманий підприємствами, об'єднаннями та іншими господарськими структурами, які функціонують у межах тієї чи іншої галузі. На рівень рентабельності галузі також впливають присутність низькорентабельних або збиткових підприємств [37].

В практиці фінансового аналізу використовується велика кількість показників рентабельності:

– прибутковість або рентабельність виробничих фондів (Рф), що розраховується як відношення чистого прибутку (ЧП) за звітний період до середньорічної вартості основних засобів (ОЗ) і нормованих оборотних коштів (Об $_{К}$). Цей показник слугує для аналізу ефективності використання виробничих фондів підприємства, відображаючи обсяг чистого прибутку, який припадає на кожні сто одиниць основних засобів та оборотних активів;

– прибутковість або рентабельність поточних витрат, що визначається як відношення чистого прибутку до собівартості (для промислової діяльності) або поточних витрат (у сфері обігу);

– прибутковість або рентабельність продажів, що розраховується як відношення чистого прибутку до обсягів реалізації продукції, товарів, робіт, послуг. Даний показник слугує для аналізу ефективності господарської діяльності, демонструючи, скільки операційного прибутку приносить кожна гривня доходу від продажів;

– прибутковість або рентабельність капіталу (Рк), що розраховується за формулою:

$$Рк = ЧП / К \times 100 \qquad (3.1)$$

де П – чистий прибуток;

К – середньорічна вартість капіталу.

Даний показник визначає отриманий прибуток на одиницю майна, що знаходиться в розпорядженні підприємства.

Рентабельність обороту і капіталу є взаємопов'язаними показниками:

$$Ро = ЧП / Т \times 100, \qquad (2.2)$$

звідси:

$$ЧП = Ро \times Т / 100,$$

$$Ро = ЧП/Т \times 100 = Ро \times Т / 100 \times К \times 100 = Ро \times r, \qquad (2.3)$$

де r – кількість оборотів капіталу, яке визначається як Т / К;

П - чистий прибуток;

Т – доход;

– прибутковість або рентабельність трудових ресурсів, яка характеризується двома показниками: операційним прибутком в розрахунку на одного робітника товариства та операційним прибутком в розрахунку на одиницю витрат, пов'язаними з утримуванням персоналу підприємства [22].

На підставі наведених положень, розрахуємо показники рентабельності ТОВ «Поліпроект» (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Оцінка показників рентабельності ТОВ «Поліпроект» за 2021-2023 роки, %

	Роки			Відхилення (–,+)	
	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2023р. до 2021 р.	2023 р. до 2022р.
1. Рентабельність майна, %	4,43	0,78	16,64	12,21	15,86
2. Рентабельність основного капіталу, %	8,5	1,1	39,64	31,14	38,54
3. Рентабельність оборотного капіталу, %	11,43	2,74	28,70	17,27	25,96
4. Рентабельність власного капіталу, %	6,78	0,90	50,26	43,48	49,36
5. Рентабельність основної діяльності (витратний підхід), %	15,81	10,09	53,59	35,46	42,50
6. Валова рентабельність продажу, %	13,65	9,16	34,89	21,34	25,73
7. Рентабельність операційної діяльності, %	5,88	0,82	21,38	15,50	20,56
8. Рентабельність звичайної діяльності , %	5,88	0,82	21,38	15,50	20,56
9. Чиста рентабельність продажу, %	4,55	0,67	14,45	9,90	13,78

Результати аналізу свідчать про підвищення ефективності господарювання та зростання показників рентабельності у 2023 році:

– майна на 12,21 % порівняно з 2021 р. та на 15,86 % порівняно з 2022р.

– власного капіталу підприємства на 3,48 % порівняно з 2021 р. та на 49,36 % порівняно з 2022 р.;

–продажу на 21,34 % порівняно з 2021 р. та 25,73% порівняно з 2022 р.;

–операційної діяльності на 15,50% порівняно з 2021 р. та на 20.56 % порівняно з 2022 р.;

– основної діяльності на 35,46 % порівняно з 2021 р. та на 43,50 % порівняно з 2022 р;

– основного капіталу порівняно на 31,14 % порівняно з 2021р. та на 31,54 %. порівняно з 2022 р.

Як було зазначено раніше, зазначена тенденція зумовлена збільшенням операційного прибутку завдяки приросту обсягів доходів, що водночас спричинило пропорційне зростання витрат.

На рівень і динаміку показників ефективності господарської діяльності впливає сукупність виробничо-господарських чинників, серед яких: рівень організації виробництва та управління, структура капіталу та джерела його формування, ефективність використання виробничих ресурсів, обсяги, якість та структура продукції, а також витрати й інші аспекти.

Варто приділити особливу увагу методології факторного аналізу впливу окремих кількісних показників на ефективність господарської діяльності. Ця методологія передбачає аналіз вихідних формул розрахунку за всіма ключовими характеристиками інтенсифікації виробництва та підвищення ефективності функціонування господарства.

З метою проведення факторного аналізу щодо впливу витрат на ефективність господарювання сформуємо таблицю 3.8.

Зазначені дані є вихідними даними для проведення трьохфакторного аналізу рентабельності операційної діяльності.

Таблиця 3.8 – Вихідні дані для факторного аналізу прибутковості операційної діяльності ТОВ «Поліпроект» за 2022-2023 рр., тис. грн.

Показник	Ум. поз.	2022р.	2023р.	Зміна	
				абсолютна, тис. грн.	відносна, %
1	2	3	4	5	6
1. Продукція	N	5119,89	8477,44	3357,55	165,58
2. Трудові ресурси:					
- витрати на оплату праці з врахуванням соцвідрахувань	U	608,97	839,38	230,41	137,84
3. Матеріальні витрати	M	3356,91	4343,81	986,9	129,40

Продовження таблиці 3.8

1	2	3	4	5	6
4. Основний капітал:					
- основні засоби	F	135,49	575,36	439,87	424,65
- амортизація	A	65,43	21,90	-43,53	33,47
5. Оборотні активи	E	4030,36	5205,6	1175,24	129,16

Результати аналізу зазначають, що результати діяльності підприємства у 2023 році значно покращилися проти 2022 року. Так обсяги реалізації збільшилися на 3357,5 тис. грн. або 65,58 %, а середні обсяги оборотних активів зросли на 1175,24 тис. грн. або 29,16 %. Збільшення обсягів реалізації визначило приріст матеріальних витрат на 986,9 тис. грн. або 29,4%.

Проаналізуємо, яким чином зазначені зміни вплинули на прибутковість операційної діяльності, для чого буде побудована таблиця 3.9.

Для побудови трьохфакторної моделі необхідно встановити взаємозалежність наступних факторів:

- прибутковість виробництва;
- фондомісткість виробництва;
- оборотність обігових активів.

Таблиця 3.9 – Розрахунок даних для використання в трьохфакторній моделі прибутковості операційної діяльності

Показник	Ум. поз.	2022р.	2023р.	Зміна	
				абсолютна, тис. грн.	відносна, %
1. Витрати, що вплинули на зменшення доходів	C= U+M+A	4031,31	5205,09	1173,78	29,12
2. Прибуток	P= N-C	1088,58	3272,35	2183,77	200,61
3. Рентабельність капіталу	R=P/(F+E)	0,26	0,57	0,30	116,62
Порядок розрахунків для трьохфакторної моделі					
1. Прибутковість виробництва	P/N	0,21	0,39	0,17	81,55
2. Фондомісткість	F/N	0,03	0,07	0,04	156,47
3. Оборотність оборотних активів	E/N	0,79	0,61	-0,17	-21,99

На першому етапі значення прибутковості для базисного і звітного року:

а) для базисного року:

R_o= (P / K) = (P / N) / (F / N + E / N) =0,256

б) для звітного року:

R_1 = P / K = (P / N) / (R / N + E / N) = 0,58

Зростання рентабельності за звітний період:

ΔR = 0,58 – 0,256 = 0,33 = 33 %

Проведемо аналіз впливу факторів.

Визначимо вплив зміни факторів рентабельності виробництва.

Визначимо умовну рентабельність виробництва за умови, що змінилася лише рентабельність реалізації, а значення інших факторів залишилося на рівні базисного року:

$R = (P_1 / N_1) / (F_0 / N_0 + E_0 / N_0) = 0,48$

Визначимо вплив рентабельності виробництва :

ΔR = 0,48 – 0,256 = 0,23 = 23%

Визначимо вплив зміни фондомісткості.

Визначимо умовну рентабельність з фондомісткістю, якщо змінилися два фактори: рентабельність виробництва і фондомісткість. Значення інших факторів залишилося на рівні базисного року:

$R = (P_1 / N_1) / (F_1 / N_1 + E_0 / N_0) = 0,46$

Розрахуємо вплив фактора фондомісткості:

ΔR =0,46 – 0,48 = - 0,02 = -2%.

Проаналізуємо вплив оборотності оборотних активів та розрахуємо прибутковість у звітному році (0,58).

Розрахуємо вплив оборотності оборотних активів:

ΔR = 0,58 – 0,46 = 0,12 = 12%.

Загальна зміна рентабельності операційної діяльності:

ΔR = 0,23 – 0,02 + 0,12 = 0,33= 33%

Результати аналізу наведено в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Факторний аналіз прибутковості

Показник	Вплив
Зміна прибутковості операційної діяльності підприємства	0,33
в т.ч. за рахунок зміни:	
- прибутковості виробництва	0,23
- фондомісткості	-0,02
- оборотності оборотних активів	0,12

Сформуємо п’ятифакторну модель прибутковості (табл.3.11).

Таблиця 3.11 – Розрахунок даних для використання в п’ятифакторній моделі прибутковості операційної діяльності

Показник	Ум. поз.	2022р.	2023р.	Зміна	
				абсолютна, тис. грн.	відносна, %
Розрахунки для п’ятифакторної моделі					
1.Матеріаломісткість виробництва	M/N	0,66	0,52	-0,14	78,79
2.Працемісткість виробництва	U/N	0,12	0,1	-0,02	83,33
3.Вплив амортизації на обсяги виробництва	A/N	0,02	0,01	-0,01	50,00
4.Швидкість оборотності основного капіталу	A/F	0,49	0,04	-0,45	8,16
5.Швидкість оборотності оборотних активів	E/N	0,79	0,62	-0,17	78,48

Проведемо аналіз п’ятифакторної моделі аналізу прибутковості.

Для п’ятифакторної моделі визначимо залежність наступних факторів:

- матеріалоємність виробництва;
- працеємність виробництва;
- амортизаційна місткість;
- швидкість оборотності основного капіталу;
- швидкість оборотності оборотність коштів [37].

Розрахуємо прибутковість для:

а) базисного року

$R_0 = (1 - (M_0 / N_0 + U_0 / N_0 + A_0 / N_0)) / ((A_0 / N_0) / (A_0 / F_0) + E_0 / N_0) = 0,97$

б) звітного року

$R_1 = (1 - (M_1 / N_1 + U_1 / N_1 + A_1 / N_1)) / ((A_1 / N_1) / (A_1 / F_1) + E_1 / N_1) = 0,73$

Зниження рентабельності за звітний період складає:

$\Delta R = 0,73 – 0,97 = -0,24 = -24\%.$

Проаналізуємо вплив на визначені фактори та вплив зміни фактора матеріаломісткості виробництва.

Визначимо умовну рентабельність щодо матеріаломісткості за умови, якщо змінилась лише матеріаломісткість виробництва. Інші фактори залишились на рівні базисного періоду:

$R = 1 – (M_1 / N_1 + U_0 / N_0 + A_0 / N_0) / ((A_0 / N_0) / (A_0 / F_0) + E_0 / N_0) = 0,8$

Розрахуємо вплив даного фактора:

$\Delta R = 0,8 – 0,97 = -0,17$

Проведемо аналіз впливу зміни фактора працемісткості виробництва. Визначимо умовну рентабельність за працемісткістю виробництва якщо змінилась і матеріаломісткість і праце місткість. Значення всіх інших факторів залишилася на рівні базисного періоду:

$R = (1 – (M_1 / N_1 + U_1 / N_1 + A_0 / N_0)) / ((A_0 / N_0) / (A_0 / F_0) + E_0 / N_0) = 0,76$

Розрахуємо його вплив:

$\Delta R = 0,76 – 0,8 = -0,04$

Проаналізуємо вплив зміни амортизаційної місткості виробництва. Розрахуємо умовну рентабельність якщо змінилась працемісткість, матеріаломісткість та амортизаційна місткість. Інші фактори залишилися без зміни:

$R = (1 - (M_1 / N_1 + U_1 / N_1 + A_1 / N_1)) / ((A_1 / N_1) / (A_0 / F_0) + E_0 / N_0) = 0,63$

Розрахуємо його вплив:

$\Delta R = 0,63 – 0,76 = -0,13$

Визначимо вплив зміни швидкості оборотності основного капіталу.

$R = (1 - (M_1 / N_1 + U_1 / N_1 + A_1 / N_1)) / ((A_1 / N_1) / (A_1 / F_1) + E_0 / N_0 = 0,61$

Розрахуємо його вплив:

$\Delta R = 0,61 – 0,63= -0,02$

Визначимо вплив зміни швидкості оборотності оборотного капіталу:

$R = (1 - (M_1 / N_1 + U_1 / N_1 + A_1 / N_1)) / ((A_1 / N_1) / (A_1 / F_1) + E_1 / N_1) = 0,73$

Розрахуємо його вплив:

$\Delta R = 0,73 – 0,43= -0,30$

$I, \Delta R = 0,17 + 0,04 – 0,13 – 0,02 – 0,30 = -0,24 = -24\%$

Таблиця 3.12 – Результати факторного аналізу

Показник	Вплив
Загальна зміна рентабельності операційної діяльності	-0,24
в т.ч. за рахунок зміни:	
- матеріаломісткості	0,17
- праце місткості	0,04
- амортизаційної місткості	-0,13
- швидкості обертання основних фондів	-0,02
- швидкості обертання оборотного капіталу	-0,30

Проведене дослідження дає змогу дійти висновку, що факторні моделі прибутковості ефективно відображають головні взаємозв’язки між показниками ефективності діяльності товариства та його витратами.

Таким чином, на рівень рентабельності ТОВ «Поліпроект» вплинули наступні фактори:

- зниження матеріаломісткості призвело до підвищення рентабельності на 17 %;
- скорочення працемісткості підвищило рентабельність виробництва на 4%;
- скорочення амортизаційної місткості виробництва зменшило рентабельність на 13 %;
- уповільнення швидкості обертання основних фондів зменшило

рентабельність на 2 %;

- зниження швидкості обертання оборотного капіталу зменшило рентабельність на 30,0 %.

Розглянувши ключові фактори, що впливали на забезпечення прибутковості операційної діяльності та сприяли її частковому покращенню, також було виявлено чинники, які, навпаки, знижували ефективність господарської діяльності. Тому важливим завданням дослідження є не лише аналіз і оцінка процесів формування та розподілу прибутку і підтримання високого рівня рентабельності, але й пошук додаткових резервів для підвищення фінансових результатів товариства.

Аналіз фінансового стану ТОВ «Поліпроект» свідчить про нормальний стан як фінансових, так і господарських результатів діяльності. Зокрема, показники фінансової стійкості компанії вказують на незначне зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування та часткову втрату ліквідності.

Фінансова стабільність підприємства демонструє баланс між засобами і джерелами їх формування, доходами і витратами, а також грошовими й товарними потоками. Оцінка проводиться на основі таких аспектів: співвідношення власного і залученого капіталу, баланс між довгостроковими та поточними зобов’язаннями, а також достатність матеріальних засобів, забезпечених власними джерелами. Загалом, результати аналізу свідчать про стабільність у діяльності підприємства.

Помітна позитивна тенденція до зростання чистого прибутку. Важливо відзначити значне збільшення чистого доходу від реалізації продукції, що супроводжується зростанням як операційних, так і неопераційних витрат.

Це пояснюється розширенням масштабів реалізації продукції, що є сприятливим чинником. При цьому показники рентабельності залишаються на високому рівні, що свідчить про ефективність політики управління прибутком.

3.3 Шляхи оптимізації управління прибутком підприємства

Для успішного функціонування будь-якого підприємства й забезпечення його ефективної роботи потрібно постійно шукати способи підвищення його прибутковості. Одним із ключових аспектів діяльності є аналіз і кількісне оцінювання факторів, які впливають на показники прибутковості. Це включає пошук резервів для підвищення рентабельності, а також розробку і впровадження заходів для ефективного використання виявлених можливостей.

У зв’язку з чим, управління прибутком є ключовим елементом фінансової стратегії підприємства, оскільки воно забезпечує досягнення основної мети діяльності – отримання та ефективне використання прибутку [29].

Процес управління прибутком охоплює два основних етапи: формування прибутку, що пов’язане з підвищенням ефективності господарської діяльності, зростанням обсягів реалізації, оптимізацією витрат і використанням інноваційних технологій; та розподіл і використання прибутку, який передбачає визначення оптимальних пропорцій між споживаною та капіталізованою частинами прибутку, інвестування в розвиток виробництва та забезпечення соціальної мотивації персоналу [70].

Максимізація прибутку підприємства та оптимізація його розподілу може бути досягнута за певних умов. Детальний аналіз умов максимізації прибутку підприємства та заходи щодо оптимізації його розподілу наведений у таблиці 3.13.

Ефективне управління прибутком дозволяє підвищити фінансову стійкість підприємства, зміцнити його конкурентні позиції на ринку, забезпечити розширене відтворення та стабільний економічний розвиток. Системний підхід до управління прибутком передбачає узгодження фінансових, інвестиційних і виробничих рішень, що сприяє зростанню

вартості підприємства та підвищенню добробуту його власників і працівників.

Таблиця 3.13 – Резерви максимізації прибутку підприємства та оптимізації його розподілу

Етапи процесу управління прибутком	Зміст етапу управління	Заходи, що пропонуються
Етап Формування прибутку (ефективність формування)	Забезпечення максимальної ефективності процесу отримання прибутку	- підвищення обсягів реалізації продукції за рахунок кращого використання трудових ресурсів, основних фондів, сировини та матеріалів; - зниження собівартості за рахунок більш ефективного використання ресурсів, підвищення технічного рівня виробництва та вдосконалення організації виробництва та праці; - використання нових технологій і сучасного обладнання; - розробка ефективної маркетингової стратегії що направлена на пошук споживача продукту, що виробляє підприємства та сегменту ринку для його реалізації; - формування гнучкої політики ціноутворення і встановлення цін відповідно до ринкових цін, застосування акцій, оптових знижок, знижок постійним покупцям тощо; - контроль якості продукції.
Етап Розподіл та використання прибутку (оптимізація розподілу)	Оптимальне спрямування отриманого прибутку для забезпечення розвитку підприємства	- визначення оптимальних пропорцій між частиною прибутку, що споживається, і частиною, що капіталізується; - фінансування за рахунок прибутку інновацій і оновлення основних засобів; - формування за рахунок прибутку резервів і фондів розвитку; - забезпечення матеріальної мотивації персоналу за рахунок прибутку; - виплата дивідендів власникам.

Отже, результативність управління прибутком визначається якістю управлінських рішень на всіх стадіях його формування й використання, а також здатністю підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища та ринкової кон’юнктури.

Модернізація виробничих потужностей є одним із головних напрямів інвестування. Встановлення сучасного енергозберігаючого обладнання

сприяє зниженню собівартості продукції, підвищенню продуктивності та зменшенню втрат. Зокрема, автоматизація технологічних процесів дозволяє досягти високої точності в виробництві, що є особливо важливим для виготовлення спеціалізованих будівельних сумішей. Окрім цього, використання нового обладнання забезпечує відповідність продукції актуальним стандартам якості, створюючи передумови для виходу на міжнародні ринки.

Інвестиції в інноваційні розробки та дослідження залишаються важливим аспектом для розвитку компанії. Розширення асортименту продукції завдяки впровадженню нових екологічно безпечних або високотехнологічних матеріалів може значно вплинути на зростання прибутків. Зокрема, підприємство має можливість вкладати ресурси у створення матеріалів із покращеними властивостями, такими як підвищена міцність чи зменшення ваги, що відповідає сучасним ринковим запитам [27].

Розвиток логістичної інфраструктури також виступає стратегічно важливим напрямком для ТОВ «Поліпроект». Вкладення у власний автопарк, зведення складів або інтеграцію цифрових систем управління логістикою допоможуть оптимізувати витрати на транспортування та зберігання, підвищуючи загальну ефективність постачання. Оперативна доставка продукції клієнтам сприятиме покращенню якості обслуговування та формуватиме вищий рівень лояльності з боку споживачів.

Інвестиції в цифрові технології виступають дієвим інструментом для підвищення ефективності бізнесу. Застосування програмних рішень для обліку, аналізу даних і планування виробничих процесів дозволяє оптимізувати робочі процеси та зробити управління більш прозорим. Зокрема, впровадження CRM-системи сприятиме кращому розумінню потреб клієнтів та створенню індивідуальних пропозицій, що позитивно вплине на зростання обсягів продажів.

Не менш важливий акцент варто зробити на інвестиціях у розвиток персоналу. Освіта співробітників із застосування новітніх технологій,

підвищення їхньої кваліфікації та запровадження мотиваційних програм дозволяють досягти вищої продуктивності праці. Кваліфіковані працівники здатні швидше розуміти зміни у виробничих процесах і забезпечити якісне виконання завдань.

Отже, можна зробити висновок, що для підвищення прибутковості підприємства слід здійснювати ретельний аналіз його внутрішніх можливостей. Зокрема, необхідно визначити всі наявні резерви для зниження собівартості продукції. Водночас варто звернути особливу увагу на взаємодію з ринком, детально досліджувати його ситуацію, виявляти «свого» споживача і впроваджувати ефективну цінову політику.

ВИСНОВКИ

Отримання достовірної інформації про доходи, витрати та прибуток підприємства має важливе значення для використання в системі управління кожного підприємства. У звязку з чим існує об’єктивна необхідність дослідження теоретичних і практичних питань обліку доходів, витрат і фінансових результатів та аналізу прибутку підприємства.

За результатами дослідження теоретичних підходів до визначення сутності економічної категорії «прибуток» запропоновано наступне трактування данного поняття – це якісний показник фінансово-господарської діяльності підприємства за певний період часу, що розраховується як різниця між доходами та витратами і призводить до зростання власного капіталу. Запропоноване формулювання даної категорії надає можливість врахувати порядок формування прибутку та визначити його вплив на фінансовий стан підприємства.

Необхідною умовою якісного інформаційного забезпечення керівництва підприємства щодо оптимізації управління прибутком є проведення класифікація його напрямів. За результатами проведеного дослідження в роботі запропоновано класифікацію напрямів управління прибутком за наступними класифікаційними ознаками: за обєктом, за часовим горизонтом, за функціональним змістом, за напрямом впливу, за рівнем управління.

Розподіл напрямів управління прибутком за визначеними ознаками сприятиме підвищенню рівня аналітичності інформації та оптимізації процесу його управління.

Зазначено, що фінансовий облік на ТОВ «Поліпроект» ведеться по всіх існуючих аспектах у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО та інших нормативно-законодавчих документів. Облік на підприємстві автоматизований. Організація синтетичного та аналітичного обліку доходів і витрат враховує

специфіку його діяльності, що зазначено в обліковій політиці підприємства. Для формування витрат на підприємстві використовується тільки 9 клас рахунків.

Визначено, що на підставі різнопрофільного характеру діяльності підприємства виникає необхідність формування облікової інформації про доходи від реалізації за окремими її напрямками. На цій підставі підприємству запропоновано сформувати наступні аналітичні рахунки до субрахунків 702 «Доходи від реалізації товарів» та 703 «Доходи від реалізації робіт, послуг»: 7021 «Доходи від реалізації водопровідного устаткування», 7022 «Доходи від реалізації опалювального устаткування», 7031 «Доходи від реалізації монтажних робіт водопровідних систем», 7032 «Доходи від реалізації монтажних робіт систем опалювання».

Сформована інформація за допомогою визначених аналітичних рахунків стане корисним інструментом для керівництва підприємства при аналізі ефективності фінансово-господарської діяльності й забезпеченні прийняття зважених управлінських рішень.

На підставі проведеного аналізу рівня, структури та динаміки доходів, витрат та прибутку ТОВ «Поліпроект» можна зробити висновок, що в аналізованому періоді основним джерелом формування чистого прибутку підприємства є прибуток від операційної діяльності. В 2023 році темп росту обсягу реалізації перевищив темп росту собівартості товарів та виконаних робіт, що позитивно позначилось на всіх показниках прибутку та рентабельності підприємства у порівнянні з попередніми звітними періодами. За аналізований період ТОВ «Поліпроект» є прибутковим і має позитивну динаміку зростання доходів.

Для максимізації прибутку підприємства та оптимізації його розподілу в роботі запропоновано заходи у відповідності до кожного з етапів процесу управління прибутком. Процес управління прибутком охоплює два основних етапи: формування прибутку, що пов’язане з підвищенням ефективності господарської діяльності, зростанням обсягів реалізації, оптимізацією витрат

і використанням інноваційних технологій; та розподіл і використання прибутку, який передбачає визначення оптимальних пропорцій між споживаною та капіталізованою частинами прибутку, інвестування в розвиток виробництва та забезпечення соціальної мотивації персоналу.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Андріяш А.С., Могилова А.Ю. Особливості управління прибутком підприємства. *Молодий вчений*. 2021. № 6 (09). С. 68–70
2. Бабицька О.О. Ефективність управління прибутком сільськогосподарських підприємств. *Облік і фінанси*. 2020. №2(60). С. 118-122.
3. Белей О.І., Маркевич Н.А. Структурно-логічна модель управління прибутком на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. Вип. 24.5. С. 345–349.
4. Білик М.Д., Білик Т.О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: монографія. Київ : КНУТД, 2012. 280 с.
5. Бланк И.А. Управление прибылью. Київ : Ника-Центр, 2008. 752 с.
6. Блонська В.І. Прибуток – особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2021. Вип. 21.5. С. 179–185.
7. Боднарюк В.А. Концептуальні підходи до управління прибутком торговельних підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2019. Вип. 22.4. С. 169-175.
8. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
9. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2009. 912 с.
10. Веселовська О.Є. Управління прибутком інтегрованих структур в аграрному секторі. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2020. Вип. 1(25). С. 31-39.
11. Висока О.Є. Економічна сутність прибутку та концепції його формування.

Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2013. Випуск 17. С. 37-44.

12. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.04. Харків, 2005. 25 с.
13. Гавриш А.О. Класифікація прибутку як основа управління фінансовими результатами підприємств. *Науковий вісник*. 2019. №2. С.12-19.
14. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 488 с
15. Гладка Л.І., Домащенко М.О., Ковальова М.В. Управління прибутком в сучасних умовах. *Економіка і регіон.* 2019. № 1. С. 195–198.
16. Господарський кодекс України : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV : станом на 3 верес. 2024 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436- 15#Text (дата звернення: 11.10.2025).
17. Денисенко Л.О., Кучерявенко Ю.О. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2021. № 1. С. 145–153.
18. Єпіфанова І.Ю., Сьома О.О. Формування та використання прибутку в системі забезпечення сталого розвитку підприємств. *Економічний простір*. 2019. № 67. С. 248-253.
19. Жаданова Ю.О., Захарченко Л.А., Яцкевич І.В. Управління витратами : навч. посіб. Одеса : ОНАЗ, 2019. 216 с.
20. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник : навч. посіб. Київ : Знання, 2010. 1072 с.
21. Зятковський І.В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 366 с.
22. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
23. Івашина О.Ф., Оксентюк Н.В. Шляхи збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах. *Молодий вчений*. №5 (8). 2021. С. 105-108.

24. Івашкевич В.Б. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2014. 576с.
25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. (дата звернення: 15.11.2025).
26. Історія економічних учень : підручник / Корнійчук Л.Я., Татаренко Н.О. та ін. Київ : КНЕУ, 2009. 564 с.
27. Качмарик Я.Д. Удосконалення і методичні підходи до управління прибутком на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2019. Вип. 22.8. С. 229-233.
28. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 496 с.
29. Кодецький Д.О. Удосконалення управління формуванням та розподілом прибутку в умовах ТОВ «Бердичівський пивоварний завод». *Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону*. 2020. № 5. С. 98-101.
30. Криворотько І.О. Планування прибутку при визначенні стратегії його розвитку. *Збірник наукових праць ТАУ (Економічні науки)*. 2019. №2 (18), Том 3. С. 89-96.
31. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
32. Крутова А.С., Ставерська Т.О. Сценарни підхід до прогнозування і планування прибутку підприємств. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 2. С. 25-36.
33. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 670с.
34. Мардус Н.Ю., Товт Ю.М. Особливості формування і використання прибутку підприємства. *Вісник Національного технічного університету*

«ХПІ». Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2021. № 64. С. 16-19.

35. Мейш А.В. Основні підходи концепцій визначення фінансових результатів: особливості вітчизняної практики. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. Т. 1. С. 24-27.
36. Митяй О.В., Бечко П.К. Методичні підходи щодо оцінки фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Уманський національний університет садівництва. Економічний форум*. 2014. № 4. С.67–72.
37. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз : підручник / за ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2007. 704 с.
38. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE22868.html.
39. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 328 с.
40. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств : підручник. Львів : Магнолія Плюс, 2006. 367 с.
41. Панченко І.А. Класифікація прибутку для цілей бухгалтерського обліку, аналізу та контролю: критичний аналіз існуючих підходів. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. №1(22). С. 224-236.
42. Патарідзе-Вишинська М.В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 2. С. 25–37.
43. Паутова Т.О., Неділько А.І. Теоретичні аспекти формування прибутку підприємств в Україні. *Економіка. Управління. Інновації.* 2020. № 1. С. 26- 38.
44. Пирець Н.М., Панфілова Я.Б. Особливості обліку фінансових результатів згідно з національними та міжнародними стандартами. *Економічний*

простір. 2012. № 62. С. 228 – 234.

45. Подання фінансової звітності : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1. URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_013. (дата звернення: 15.10.2025).
46. Податковий кодекс України №2856-VI від 23.12.2010. URL : http://rada.gov.ua. (дата звернення: 15.10.2025).
47. Покропивний С. Економіка підприємства : підручник. Київ : КНЕУ, 2009. 528с.
48. Політична економія : навч. посібник / за ред. К.Т. Кривенка. Київ : КНЕУ, 2008. 508 с.
49. Положення бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.99 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99 (дата звернення: 15.11.2020).
50. Положення бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00 (дата звернення: 15.11.2020).
51. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14. (дата звернення: 15.10.2025).
52. Романова Т.В., Даровський О.Є. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2015. №4. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976 (дата звернення: 15.10.2025).
53. Самохін Л.В. Фінансовий результат як економічна категорія та об’єкт бухгалтерського обліку. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна.* Випуск 97. 2012. С. 51 – 58.
54. Синчак В.П., Крушинська А.В.Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Хмельниц. ун–т упр. та права. Хмельницький, 2020. 503 с.
55. Скалюк Р. В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств. *Наукові*

праці КНТУ. Кіровоград : КНТУ, 2010. № 18. Ч. 1. С. 135–141.

56. Скворцов І.Б., Завербна М.С., Анісімова М.В. Планування витрат і прибутку підприємства з урахуванням обсягів виготовленої продукції та часу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2020. № 776. С. 164-171.
57. Скрипко Т.О., Ланда О.О. Менеджмент : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 176 с.
58. Соболєв В. М., Косата І. А., Розіт Т. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 222 с.
59. Сорочан Ю.Д. Механізм удосконалення формування та використання фінансових результатів. *Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону*. 2020. № 5. С. 230–233.
60. Стащук О.В., Назарчук Т.П., Подвисоцька М.О. Факторний аналіз в управлінні операційним прибутком підприємства. *Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки.* 2021. Вип. 26. С. 94–99.
61. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2012. 647 с.
62. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства : підручник. Київ : Алерта, 2008. 485с.
63. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник. Київ : Алерта, 2011. 976 с.
64. Ткаченок Є.Ю. Сучасні підходи до управління прибутком промислового підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА.* 2018. № 47. С.270-276.
65. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. Поддєрьогіна А.М. Київ : КНЕУ, 2010. 535с.
66. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за ред. Лепейко Т.І. Харк. нац. екон. ун-т. Харків : ХНЕУ, 2019. 290 с.
67. Чабан Г.В., Бурлаков О.О. Аналіз факторів впливу на формування

облікової політики в системі управління підприємством. Економічний вісник університету. 2017. № 32/1. С. 38–45.

68. Черничко Т.В. Прибуток як основний показник оцінювання ефективності економічної діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України.* 2020. Вип. 23.17. С. 167-171.

69. Чернодубова Е.В. Інструменти адаптивного фінансового механізму забезпечення прибутковості підприємств. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2020. №3. С. 44-49.

70. Чорна О.М., Мацнева О.О. Механізм управління прибутком підприємства в Україні. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2019. №1. С. 30-35.

71. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2008. 678с.

72. Швець В. Г., Мамедов В. Е. Проблеми організації бухгалтерського обліку суб'єктами малого підприємництва. *Молодий вчений*. 2019. № 4(2). С. 543-546.

73. Шевчук К.В. Облікова політика підприємства: значення, особливості формування та впровадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. № 5. С. 208–210.

74. Шваб Л.І. Економіка підприємства : навч. посіб. Київ : Каравела, 2007. 584 с.

75. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент : підручник. Київ : Знання, 2006. 439 с.

76. Шурміна А.О. Аналітичне забезпечення оперативного управління доходом операційної діяльності. URL : http://www.nbuv.gov.ua/ portal/natural/Vsntu/2010/econom/109-SevNTU/109-34.pdf (дата звернення: 15.10.2025).

77. Юрчишена Л.В. Моделювання прибутку на підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 2, Т. 3. С. 88-93.

78. Янковий В.О. Методи горизонтального аналізу прибутку промислового

підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2019. №4(47). С. 253-258.

79. Atkinson A., Epstein M. Measure for measure: Realizing the power of the balanced scorecard. *CMA Management*. 2000, September. P. 24.
80. Barker R. Short Introduction to Accounting. Cambridge University Press, 2012. 171 p
81. Bragg S.M. Accounting Best Practices. Wiley, 2010. 512 p.
82. Cost accounting / B. Deakin Edward, W. Michael Maher. Irwin: Homewood, 2011. 1059 c.
83. Day G. Wharton on Dynamic Competitive Strategy / George Day, David Reibstein. New York: Wiley, 2004.
84. Kimmel Paul D., Weygandt Jerry J., Kieso Donald E. Accounting - Tools for business decision making Wiley, 2011. 458 p.